

Monitor Sociaal domein 2023

Samenvatting

In deze monitor staan de belangrijkste trends en ontwikkelingen binnen het sociaal domein in gemeente 's-Hertogenbosch. De informatie wordt gepresenteerd aan de hand van 7 thema's die aansluiten bij de bestuurlijke ambities en prioriteiten van de gemeente.

Gelijke kansen op gezondheid

's-Hertogenbosch wil de gezondheidsverschillen tussen groepen inwoners verkleinen en wil dat iedereen gezond en gelukkig oud wordt. Daarom werkt de gemeente aan een samenleving waarin iedereen toegang heeft tot dezelfde kansen op een gezond leven, ongeacht bijvoorbeeld inkomen of opleiding.

In 2022 vindt 68% van de volwassenen de **eigen gezondheid** (zeer) goed, 11% vindt deze matig of slecht. Inwoners beoordelen hun gezondheid minder positief dan in 2020. Ook zijn alleenwonenden, 65-plussers, inwoners zonder startkwalificatie en minima over het algemeen minder positief over hun gezondheid. 4 op de 5 inwoners geven aan dat zij graag gezondere keuzes willen maken, met name op het gebied van sport en bewegen. In 2022 (51%) voldoen meer volwassenen aan de beweegrichtlijnen dan in 2020 (45%). Bijna de helft (45%) heeft **overgewicht**. Dit is de afgelopen jaren nauwelijks veranderd. Het aandeel 2-10 jarigen met overgewicht nam in de coronaperiode wel toe. In 2022 nam dit weer af tot het niveau van vóór corona. Onder 12-15 jarigen blijft het aandeel met overgewicht wel hoger dan vóór corona. Het aandeel rokers en inwoners dat overmatig alcohol drinkt is afgenomen. Wel zijn er meer volwassenen met een matig of hoog risico op een **angststoornis of depressie**. 1 op de 6 inwoners is bezorgd over de invloed van de omgeving op hun gezondheid, zoals wonen in een drukke straat of zendmasten in de buurt. Deze bezorgdheid nam de afgelopen jaren toe.

Sociale structuur

De gemeente wil investeren in een sterke sociale structuur binnen wijken en dorpen. Vanuit een sterke sociale basis van o.a. verenigingen, (in)formele netwerken, mantelzorgers, sociaal netwerk en vrijwilligers, zijn inwoners van jong tot oud in staat om elkaar te ontmoeten, activiteiten te ontplooien en om te zien naar elkaar.

In 2022 vond 11% van de volwassenen dat zij te weinig **sociale contacten** hadden. Dat is meer dan vóór de coronapandemie (8%). Zo'n driekwart van de inwoners heeft het gevoel dat ze **meetellen in de samenleving**. 7% heeft dat niet. Sommige groepen hebben minder het gevoel dat zij meetellen, zoals minima, inwoners uit West en inwoners met een matig/slecht ervaren gezondheid of weinig sociale contacten. De bereidheid van inwoners om hulp te bieden aan kwetsbare mensen in de buurt is in 2022 minder groot dan tijdens de coronaperiode in 2020. Het gaat bijvoorbeeld om boodschappen doen of gezelschap houden. Het aandeel **mantelzorgers** is al jaren vrij stabiel. In 2022 is dat 23%. Wel geven in 2022 minder mantelzorgers aan dat zij de zorg goed kunnen combineren met andere dagelijkse bezigheden. 1 op de 7 vindt de mantelzorg (zeer) belastend. Van 2016 tot 2020 nam het aandeel **vrijwilligers** af. In 2022 nam dit weer toe en ligt met 38% bijna weer op het niveau van vóór de daling. Met name onder 18-39 jarigen zien we een toename. Er zijn in 2022 minder vrijwilligers op het gebied van zorg en hulpverlening dan voorgaande jaren. Ook nam de tevredenheid van vrijwilligers over de ondersteuning die zij krijgen af.

Maatschappelijke ondersteuning

Aan inwoners waarvoor meedoen aan de samenleving of zelfstandig wonen niet vanzelfsprekend is, biedt de gemeente (tijdelijk) extra ondersteuning. Dit is zoveel mogelijk maatwerk beredeneerd vanuit de leefwereld van de inwoners.

De schaalscore voor zelfredzaamheid is in 2022 (8,4) iets lager dan in 2020 (8,6). Vanaf 2019 bestaat in 's-Hertogenbosch het informatie- en adviespunt **Koo**. Inwoners en professionals kunnen hier terecht met vragen over onder andere zorg & hulp, geldzaken en jeugd & gezin. 1 op de 5 inwoners kent Koo. De bekendheid nam de afgelopen jaren toe. De bekendheid van de wijkpleinen nam juist af. Het aantal bezoekers van de wijkpleinen ligt in 2022 wel weer op het niveau van vóór corona. Ruim 11.000 inwoners maken gebruik van de **Wmo**. Dit aantal blijft de laatste jaren toenemen. Cliënten waarderen de Wmo-hulp gemiddeld met een 7,7. Het gebruik van Wmo **beschermd wonen** voor mensen met psychische of psychosociale problematiek nam af. Dit komt vooral door verruiming van de Wlz, waardoor een deel van de cliënten van de Wmo is overgegaan naar de Wlz. Het aantal incidenten van overlast door **personen met verward gedrag** is sinds de start van de coronapandemie bijna verdubbeld. En is in 's-Hertogenbosch hoger dan het landelijk gemiddelde.

Gelijke kansen op Talentontwikkeling

De gemeente 's-Hertogenbosch wil dat alle jongeren in de gemeente gelijke kansen hebben en het beste uit zichzelf kunnen halen, door hen in staat te stellen hun talenten te ontwikkelen en daarmee hun geloof in eigen kunnen te vergroten, waardoor zij kunnen meedoen in de samenleving.

Voorschoolse voorzieningen kunnen helpen kinderen een goede start van hun schoolloopbaan te geven. Zo'n 9 op de 10 peuters gaan naar

zo'n voorziening, via de reguliere kinderopvang of een peuterarrangement. In 2021 maakte 31% van de peuters gebruik van een peuterarrangement. Dat is minder dan de jaren daarvoor.

In 2022-2023 gaan zo'n 800 kinderen uit 's-Hertogenbosch naar (voortgezet) **speciaal onderwijs**. We zien hierin een lichte afname.

Het aandeel **onderadviezen** voor het voortgezet onderwijs was de laatste jaren redelijk constant, en lag alleen in 2018-2019 wat hoger. Bij een onderadvies is de uitslag van de eindtoets in groep 8 hoger dan het eerder afgegeven schooladvies door de leerkracht. Het advies kan dan naar boven worden bijgesteld. In 2021-2022 werd in 's-Hertogenbosch 1 op de 5 onderadviezen bijgesteld. Dat is minder dan landelijk en het schooljaar ervoor. Het **schoolverzuim** onder 13-17 jarigen nam afgelopen jaren toe. In 2021-2022 verzuimde 8,1% minstens één keer. Het gaat om 626 leerplichtige leerlingen. In datzelfde jaar waren er 271 nieuwe **voortijdig schoolverlaters**, dat is 2,54% van alle leerlingen. Dit aandeel is lager dan in de meeste andere grote Brabantse steden. Er zijn in 's-Hertogenbosch wel meer voortijdig schoolverlaters dan voorgaande jaren. Ook landelijk is er een toename.

De ontwikkeling van een kind vindt voor een groot deel op school plaats. Maar ook allerlei factoren in de omgeving hebben een belangrijke invloed. Eén daarvan is de **opvoeding** en de steun die ouders daarbij krijgen. 1 op de 6 ouders ervaart (zeer) veel stress bij de opvoeding. Ongeveer eenzelfde groep vraagt bij problemen met de opvoeding hulp of advies van een professional of instantie. De afgelopen jaren zijn ouders minder hulp of advies gaan vragen aan mensen uit hun sociaal netwerk. Deze ontwikkeling zien we ook in de regio. In 2021 ervoer ruim een kwart van de jongeren in enige mate **psychische klachten**. Dat is vergelijkbaar met de regio en landelijk.

Jeugdhulp

Als dat nodig is, is er voor jeugdigen tijdig passende hulp in de vorm van jeugdhulp. Deze hulp wordt zoveel mogelijk in de nabijheid van de jeugdigen georganiseerd. Als thuis opgroeien niet mogelijk is, wordt gestreefd naar gezinsgericht verblijf.

In 's-Hertogenbosch maakt in 2022 zo'n 1 op de 8 jeugdigen gebruik van jeugdhulp. Dat zijn zo'n 3.700 jeugdigen. Na een lichte daling in 2020 nam het gebruik van jeugdhulp vanaf die tijd weer toe. Eenzelfde ontwikkeling zien we landelijk. In 's-Hertogenbosch is het gebruik van jeugdhulp wel lager dan landelijk en in de referentiegroep van gemeenten met 150.000-250.000 inwoners.

Vooral het gebruik van jeugdhulp zonder verblijf en jeugdbescherming nam in 's-Hertogenbosch afgelopen jaren toe. Voor jeugdreclassering nam dit af. Het aandeel jeugdbescherming is in 's-Hertogenbosch iets hoger dan landelijk en de referentiegroep.

Armoede en schulden

De ambitie van gemeente 's-Hertogenbosch is dat alle inwoners mee kunnen doen in de samenleving, ongeacht hun financiële situatie. Kinderen mogen geen last hebben van de financiële situatie van hun ouders. En inwoners met problematische schulden zijn zo snel mogelijk schulden(zorg)vrij. De gemeente vindt het belangrijk dat inwoners weten waar zij terecht kunnen met hun vragen voor hulp en ondersteuning bij financiële problemen.

Volgens de voorlopige cijfers nam het aandeel huishoudens met een **laag inkomen** in 2021 toe tot 6,8%. Daarvóór was er nog sprake van een daling. Het aandeel huishoudens met een langdurig laag inkomen is 3,2%. In 2021 had 7% van de huishoudens **schulden**. Dat is iets minder dan landelijk. Meer recente cijfers laten zien dat de zorgen om financiën bij huishoudens zijn toegenomen. Zo blijkt uit het digipanel van voorjaar 2023 dat meer huishoudens moeite hebben met rondkomen.

17% heeft hier enige moeite mee en 3% grote moeite. 14% voelt zich door hun financiële situatie enigszins of ernstig beperkt om mee te kunnen doen in de maatschappij. De bekendheid van **Eerste Hulp Bij Geldzaken** (EHBG) nam de afgelopen jaren toe en in 2022 kwamen er meer inwoners met een hulpvraag bij EHBG dan de jaren daarvoor. Het aantal klanten schulddienstverlening is afgelopen jaren weinig veranderd. Wel is er met name vanaf augustus 2022 een stijging van het aantal intakes bij schulddienstverlening. Ook is het aantal aanvragen bij Stichting Leergeld, Jeugdfonds Sport & Cultuur in 2022 toegenomen.

Werk en inkomen

Aan inwoners die het zelf niet lukt betaald werk te vinden/doen biedt de gemeente passende ondersteuning of een uitkering op basis van de Participatiewet. Bij de aanpak staat centraal om te kijken wat mensen wél kunnen. Wanneer werk (nog) niet haalbaar is, begeleidt de gemeente mensen naar maatschappelijke participatie.

Het aantal werkzoekenden zonder dienstverband en het aantal WW-uitkeringen nam vanaf medio weer 2021 af, nadat dit tijdens de coronapandemie was toegenomen. Ook was er afgelopen jaren een afname van het aantal **bijstandsuitkeringen**, behalve onder jongeren tot 27 jaar. Voor deze groep lijken de gevolgen van de coronapandemie het grootst, omdat onder 27-minners het aantal uitkeringen in de coronaperiode juist het meeste toenam. Binnen de **Participatiewet** heeft de gemeente diverse mogelijkheden om inwoners te helpen bij het vinden van werk of op een andere manier te participeren in de samenleving. Het aantal inwoners dat aan de slag is via een loonkostensubsidie of beschut werk is de laatste jaren verder gestegen.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	2	4.5	Langer thuis wonen	29
1. Inleiding.....	6	4.6	Beschermd wonen.....	30
2. Gelijke kansen op gezondheid	7	4.7	Veilig Thuis	31
2.1 Ervaren gezondheid	7	5.	Gelijke kansen op talentontwikkeling	32
2.2 Gezond leven	8	5.1	Voorschoolse voorzieningen	32
2.3 Mentale gezondheid.....	10	5.2	Opvoeding	32
2.4 Bewegen en overgewicht.....	10	5.3	Onderwijs.....	33
2.5 Roken, alcohol en drugs	12	5.4	Mentale gezondheid jongeren.....	36
2.6 Leefomgeving.....	13	6.	Jeugdhulp.....	38
3. Sociale structuur	15	7.	Armoede en schulden	41
3.1 Meetellen in de samenleving	15	7.1	Laag inkomen	41
3.2 Sociale contacten.....	15	7.2	Schulden.....	42
3.3 Hulp krijgen	16	7.3	Hulp bij geldzaken	43
3.4 Hulp geven	17	8.	Werk en inkomen	46
3.5 Mantelzorg.....	19	8.1	Werk	46
3.6 Vrijwilligerswerk.....	20	8.2	Participatiewet	47
3.7 Omgaan met elkaar in de buurt	22	9.	Meer informatie	51
3.8 Discriminatie.....	23			
4. Maatschappelijke ondersteuning.....	24			
4.1 Zelfredzaamheid	24			
4.2 Koo en wijkpleinen	24			
4.3 Basisondersteuning.....	26			
4.4 Wmo	27			

1. Inleiding

Doel van de monitor

In deze monitor staan de belangrijkste trends en ontwikkelingen binnen het sociaal domein in gemeente 's-Hertogenbosch. De monitor biedt inzicht in de trends van de afgelopen 4 tot 6 jaar over de hele breedte van het sociale domein. Hoe ontwikkelt zich het aandeel vrijwilligers? Hoeveel inwoners voelen zich eenzaam? Hoeveel jongeren maken gebruik van jeugdhulp? Deze en andere informatie staat in deze monitor. Het rapport is ingedeeld aan de hand van 7 thema's die aansluiten bij de bestuurlijke ambities en prioriteiten van de gemeente.

Met de informatie in deze monitor kan de gemeente haar lange termijn ambities op het sociaal domein monitoren. Ook biedt het inzicht in eventuele nieuwe ontwikkelingen waar de gemeente met toekomstig beleid op in kan spelen.

Gebruikte bronnen

Voor de monitor zijn diverse bronnen gebruikt. Enerzijds zijn dat uitkomsten van enquêtes onder inwoners. Anderzijds gaat het om meer objectieve cijfers, bijvoorbeeld uit gemeentelijke registraties of externe bronnen zoals het CBS, DUO of de politie. In de monitor worden de meest recent beschikbare cijfers gepresenteerd. Veelal zijn dat cijfers van 2022, maar voor sommige indicatoren is het meest recente cijfer van 2021 of 2020.

Relatie met andere monitors

De monitor sociaal domein is een overkoepelende monitor die een overzicht biedt van de belangrijkste ontwikkelingen in het sociaal domein. Meer verdiepende informatie is te vinden in andere monitors, zoals de monitor armoede en schulden en de zorgmonitor. Verwijzingen naar deze monitors zijn in het laatste hoofdstuk van dit rapport opgenomen. Ook zijn de rapporten te vinden op www.s-hertogenbosch.nl/o&s.

2. Gelijke kansen op gezondheid

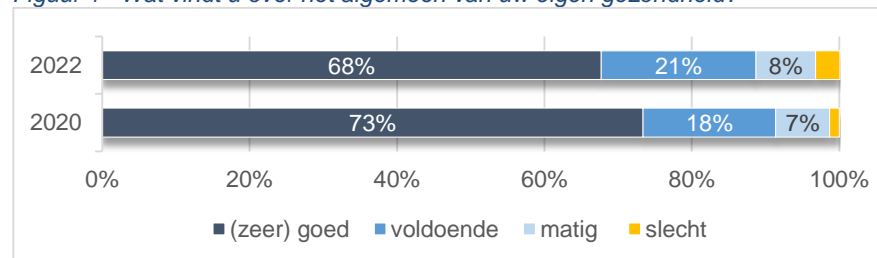
In 2022 vindt 68% van de volwassenen de eigen gezondheid (zeer) goed. Dat is minder dan twee jaar eerder. Inwoners geven zichzelf gemiddeld een 7,6 voor 'gezond leven'. Toch willen 4 op de 5 gezondere keuzes maken, met name op het gebied van bewegen/sporten. In 2022 voldoet 51% van de volwassenen aan de beweegrichtlijnen. Dat is meer dan in 2020. 45% van alle volwassenen heeft overgewicht. Het aandeel inwoners met een matig of hoog risico op een angststoornis of depressie nam afgelopen jaren toe. In 2020 was 1 op de 6 inwoners bezorgd over de invloed van de omgeving op hun gezondheid, zoals wonen in een drukke straat en zendmasten in de buurt. Dit is de afgelopen jaren toegenomen.

2.1 Ervaren gezondheid

Inwoners iets minder positief over hun gezondheid

In 2022 beoordelen de meeste volwassenen (68%) hun eigen gezondheid als '(zeer) goed'. 21% vindt hun gezondheid 'voldoende', 8% 'matig' en 3% 'slecht'. Inwoners zijn iets minder positief over hun gezondheid dan in 2020.

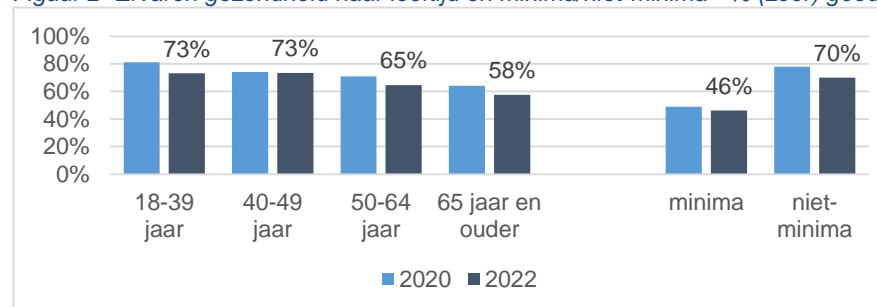
Figuur 1 Wat vindt u over het algemeen van uw eigen gezondheid?

Bron: enquête Sport en Welzijn

De '(zeer) goed' ervaren gezondheid is relatief laag onder minima (46%), inwoners zonder startkwalificatie¹ (48%) alleenwonenden (56%) en 65-plussers (58%).

Figuur 2 Ervaren gezondheid naar leeftijd en minima/niet-minima - % (zeer) goed

Bron: enquête Sport en Welzijn

Meeste ouders beoordelen gezondheid kind als (heel) goed

Uit onderzoek door de GGD in 2021 komt naar voren dat de meeste ouders van 0-11 jarigen (97%) de gezondheid van hun kind als '(heel) goed' beoordelen. Dit is vergelijkbaar met voorgaande jaren en met het cijfer van de regio Hart voor Brabant (97%). Uit regionale cijfers blijkt dat het aandeel ouders dat de gezondheid van hun kind als (heel) goed beoordeelt lager is in gezinnen die moeite hebben met rondkomen (94%)

¹ Iemand met een startkwalificatie heeft een diploma havo, vwo, mbo niveau 2 of hoger.

en eenoudergezinnen (94%). Hetzelfde geldt voor ouders van kinderen met een niet-westerse migratieachtergrond (94%).

Ruim 8 op de 10 jongeren vinden eigen gezondheid (zeer) goed

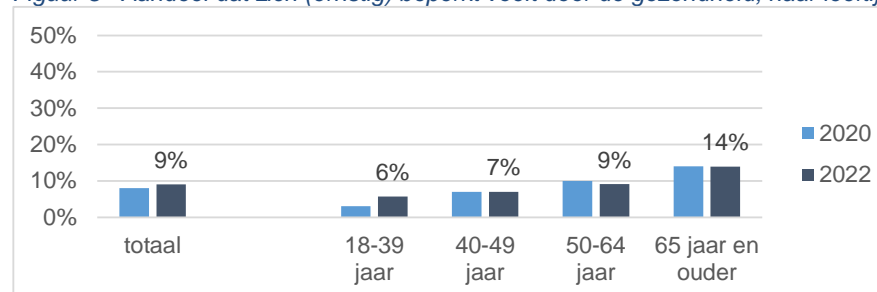
In de Corona Gezondheidsmonitor Jeugd¹ die de GGD in het najaar van 2021 heeft uitgezet geeft 83% van de jongeren uit 's-Hertogenbosch aan dat zij hun gezondheid '(zeer) goed' vinden. Dat is vergelijkbaar met het cijfer van de regio (84%) en landelijk (83%).

1 op de 10 volwassenen wordt in het dagelijks leven beperkt door hun gezondheid

De meeste volwassenen (79%) worden naar eigen zeggen in hun dagelijkse bezigheden niet of nauwelijks beperkt door hun gezondheid. 12% wordt licht beperkt en 9% (ernstig) beperkt. Zij hebben bijvoorbeeld moeite met fietsen, trappen lopen of huishoudelijk werk. Het aandeel dat (ernstig) beperkt wordt, is vergelijkbaar met 2020 en 2018 (8%). Alleen onder de groep 18-39 jarigen is dit toegenomen, van 3% in 2020 naar 6% in 2022. Met name minima (29%), mensen uit een eenoudergezin (20%), inwoners zonder startkwalificatie (19%), inwoners uit Vinkel (16%), alleenwonenden (15%), en 65-plussers (14%) voelen zich (ernstig) beperkt door hun gezondheid. Van de 75-plussers voelt 1 op de 5 zich (ernstig) beperkt.

¹ Dit onderzoek is uitgezet onder leerlingen van 2VO en 4VO. Eerdere metingen door de GGD zijn uitgezet onder een steekproef van 12-18 jarigen. De cijfers van 2021 zijn daarom niet vergelijkbaar met vorige metingen.

Figuur 3 Aandeel dat zich (ernstig) beperkt voelt door de gezondheid, naar leeftijd

Bron: enquête Sport en Welzijn

2.2 Gezond leven

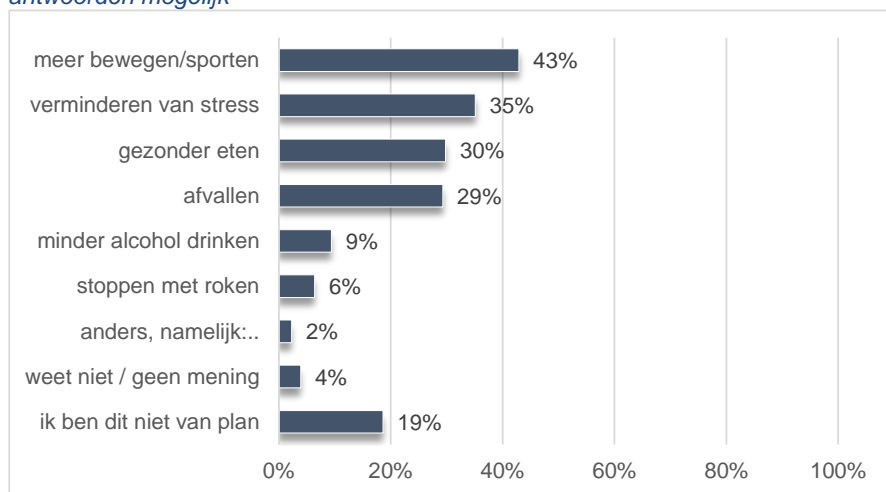
Rapportcijfer voor 'gezond leven': 7,6

In 2021 gaven volwassenen zichzelf gemiddeld een 7,6 voor 'gezond leven'. Dat is vergelijkbaar met twee jaar eerder (7,5). Vrouwen geven zichzelf een iets hoger rapportcijfer dan mannen en 65-plussers een hoger cijfer dan 65-minners. Minima, alleenwonenden en inwoners uit een eenoudergezin geven een lager rapportcijfer dan gemiddeld.

Bijna 4 op de 5 inwoners willen gezondere keuzes maken

In de enquête Sport en Welzijn van 2022 is aan inwoners gevraagd of zij graag gezondere keuzes zouden willen maken, zoals meer bewegen of gezonder eten. 78% van de inwoners wil op één of meer vlakken gezondere keuzes maken. Zij noemen vooral meer bewegen/sporten (43%). Maar ook het verminderen van stress (35%), gezonder eten (30%) en afvallen (29%) worden vaak genoemd. Bij 'anders, namelijk' noemen respondenten o.a. beter/meer slapen, minder snoepen, minder werken, meer tijd voor mezelf.

Figuur 4 Welke gezondere keuzes inwoners graag zouden willen maken – meer antwoorden mogelijk

Bron: enquête Sport en Welzijn 2022

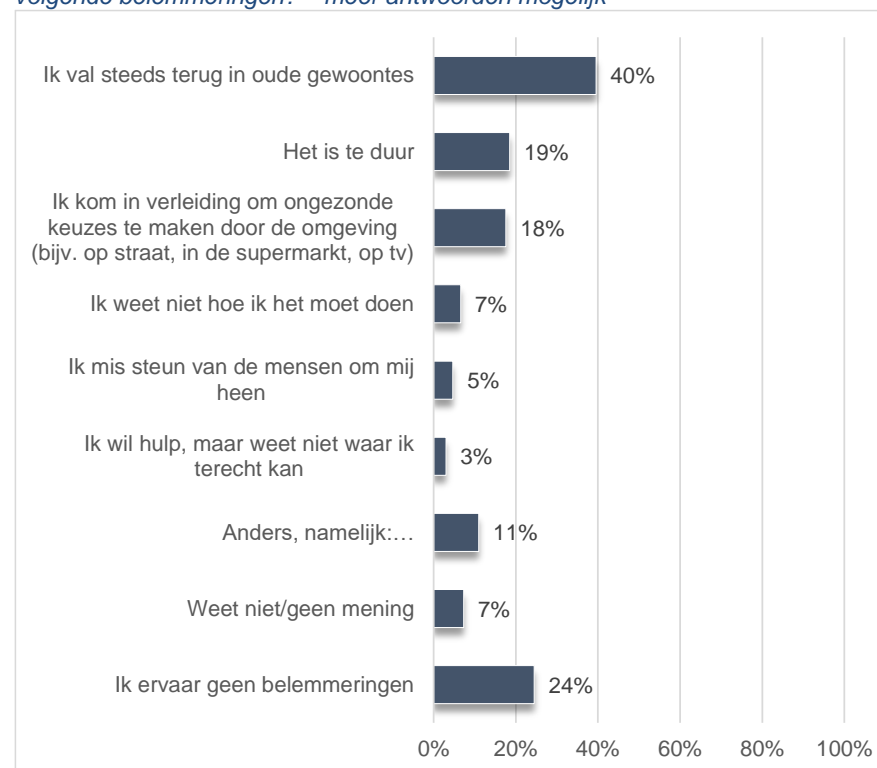
Inwoners uit de wijk West (83%), 18-29 jarigen (87%), inwoners uit een eenoudergezin (91%) en minima (88%) geven vaker dan gemiddeld aan dat zij gezondere keuzes willen maken.

Merendeel ervaart belemmeringen bij maken gezondere keuzes

Van de respondenten die graag gezondere keuzes willen maken, ervaart 68% hierin één of meer belemmeringen. 'Ik val steeds terug in oude gewoontes' wordt het meest genoemd (40%). Ook geeft 1 op de 5 aan dat het te duur is. Ongeveer eenzelfde groep komt door de omgeving in verleiding om ongezonde keuzes te maken. Zoals op straat, in de supermarkt of door wat ze zien op tv. Dit wordt door inwoners uit Zuidoost vaker dan gemiddeld genoemd.

Inwoners uit de wijken Muntel/Vliert (79%) en West (77%), 18-29 jarigen (76%), 30-39 jarigen (78%), minima (83%) en inwoners die moeite hebben met rondkomen (86%) ervaren vaker dan gemiddeld belemmeringen bij het maken van gezondere keuzes.

Figuur 5 Ervaart u bij het maken van gezondere keuzes één of meer van de volgende belemmeringen? – meer antwoorden mogelijk

Bron: enquête Sport en Welzijn 2022

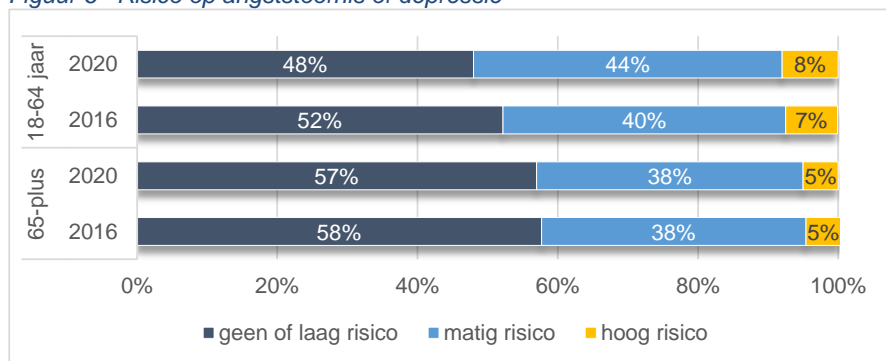
Bij 'anders, namelijk' noemen respondenten vooral dat zij geen doorzetter zijn of te weinig motivatie hebben.

2.3 Mentale gezondheid

Meer inwoners met risico op angststoornis of depressie

Uit de inwonersonderzoeken door de GGD blijkt dat in 2020 8% van de 18-64 jarigen en 5% van de 65-plussers een *hoog* risico heeft op een angststoornis of depressie¹. Dit is niet veranderd ten opzichte van 2016 en wijkt niet af van het landelijke cijfer en dat van de regio Hart voor Brabant. In de wijk Graafsepoort (16%) is het aandeel inwoners met een *hoog* risico op een angststoornis of depressie hoger dan gemiddeld. Het aandeel 18-64 jarigen met een *matig* risico op een angststoornis of depressie (44%) is in 2020 in 's-Hertogenbosch hoger dan in 2016. Ook in de regio zien we een stijging. Het cijfer van 's-Hertogenbosch is wel hoger dan dat van de regio en Nederland.

Figuur 6 Risico op angststoornis of depressie

Bron: GGD Volwassenenmonitor en Ouderenmonitor

¹ Dit is gemeten aan de hand van een aantal stellingen over hoe inwoners zich de afgelopen 4 weken voelden. Zoals 'Hoe vaak voelde u zich zenuwachtig?', 'Hoe vaak had u het gevoel dat alles veel moeite kostte?', 'Hoe vaak voelde u zich somber of depressief?'

Gebruik GGZ hoger dan landelijk

In gemeente 's-Hertogenbosch maakt in 2021 6,4% van de verzekerden gebruik van basis GGZ en/of POH GGZ². Dat is meer dan landelijk (4,6%) en de groep gemeenten met 100.000-300.000 inwoners (4,8%). In 2021 ligt het gebruik van GGZ iets hoger dan in 2019 en 2020. Dit zien we in 's-Hertogenbosch, maar ook landelijk en bij de referentiegroep met vergelijkbare gemeenten.

2.4 Bewegen en overgewicht

Helft van de volwassenen voldoet aan de beweegrichtlijnen

In 2022 voldoet 51% van de volwassenen aan de landelijke beweegrichtlijnen. Om aan deze richtlijnen te voldoen moeten zij wekelijks ten minste twee en een half uur matig intensief bewegen en minstens tweemaal per week spier- en botversterkende activiteiten doen. In 2022 voldoen meer volwassenen aan de beweegrichtlijnen dan in 2020 (45%). Onder 65-plussers (45%), alleenwonenden (43%), minima (40%) en inwoners zonder startkwalificatie (35%) is het aandeel dat voldoet aan de beweegrichtlijnen in 2022 lager dan gemiddeld.

Helft van de kinderen beweegt dagelijks minstens 1 uur

Volgens de Kindmonitor van de GGD beweegt in 2021 ongeveer de helft (48%) van de kinderen van 4-11 jaar elke dag minstens 1 uur³. Het gaat om een optelsom van alle lichamelijke activiteiten die een kind op een dag doet, zoals buiten spelen, lopen/fietsen van/naar school, gymmen op school en sporten bij een vereniging. In de wijken Empel, Noord en West is het aandeel dat minimaal 1 uur per dag beweegt lager dan gemiddeld. Regionale cijfers laten zien dat kinderen met een niet-westerse migratieachtergrond relatief minder vaak dagelijks minstens 1 uur bewegen.

² Bron Vektis; POH=praktijkondersteuner huisarts

³ De landelijke beweegrichtlijnen adviseert voor kinderen daarnaast dat zij minstens driemaal per week spier- en botversterkende activiteiten doen. Deze activiteiten zijn in het onderzoek van de GGD niet apart gemeten.

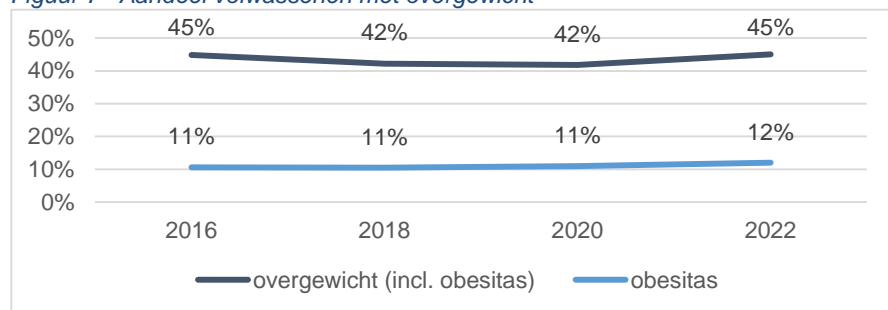
15% van de jeugdigen beweegt dagelijks minstens 1 uur

Uit de Corona Gezondheidsmonitor Jeugd van de GGD van najaar 2021 blijkt dat van de jeugdigen op 2VO en 4VO 15% dagelijks minimaal 1 uur beweging heeft¹. 42% beweegt 5 of meer dagen per week minstens 1 uur. Dit is vergelijkbaar met de regio Hart voor Brabant en Nederland.

45% van de volwassenen heeft overgewicht

In 2022 heeft 45% van de volwassenen overgewicht, waarvan 12% obesitas. De afgelopen jaren is dit aandeel vrij constant. Inwoners uit de wijken Nuland (56%) en Vinkel (54%), mannen (51%), 50-64 jarigen (54%), 65-plussers (55%) en inwoners uit een huishouden met kinderen van 18 jaar of ouder (55%) hebben naar verhouding vaker overgewicht.

Figuur 7 Aandeel volwassenen met overgewicht

Bron: enquête Sport en Welzijn

Relatie overgewicht en beweegrichtlijnen

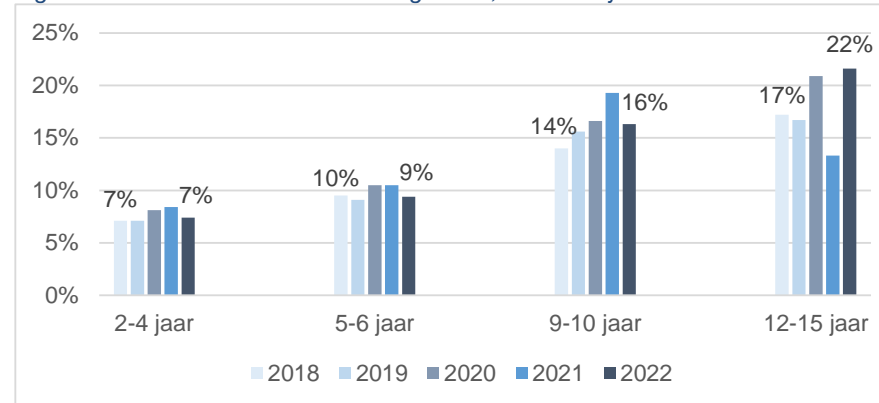
Inwoners met overgewicht voldoen minder vaak aan de beweegrichtlijnen. Van de volwassenen met overgewicht voldoet 45% hieraan, van degenen met obesitas is dat 34%. Van alle volwassenen voldoet 51% aan de beweegrichtlijnen.

¹ De landelijke beweegrichtlijnen adviseert voor jongeren daarnaast dat zij minstens driemaal per week spier- en botversterkende activiteiten doen. Deze activiteiten zijn in het onderzoek van de GGD niet apart gemeten.

Aandeel kinderen met overgewicht veelal weer op niveau van vóór coronapandemie

Voor de meeste leeftijdsgroepen zien we dat het aandeel kinderen met overgewicht in de jaren 2020 en 2021 (coronaperiode) hoger lag dan de jaren daarvoor. Voor de kinderen van 2-10 jaar is dit in 2022 weer afgenomen. Voor 12-15 jarigen nam dit tussen 2021 en 2022 juist toe. En heeft in 2022 zo'n 1 op de 5 overgewicht. Dat is hoger dan het gemiddelde van de regio Hart voor Brabant. Voor de andere leeftijdsgroepen ligt het aandeel in 2022 op of onder het gemiddelde van de regio.

Figuur 8 Aandeel kinderen met overgewicht, naar leeftijd

Bron: GGD, metingen JGZ screening²

² Er is in 2022 in 's-Hertogenbosch maar een deel van de 9-jarigen en leerlingen in 2VO gemeten. Cijfers voor 2022 zijn daarom voor deze groepen minder betrouwbaar.

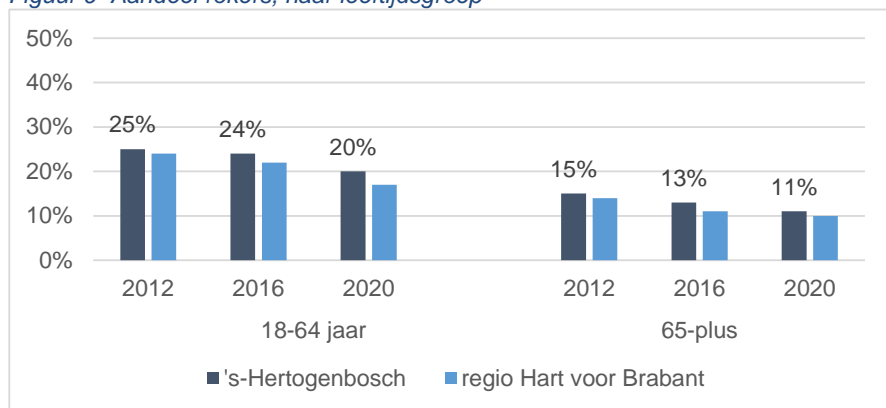
2.5 Roken, alcohol en drugs

1 op de 5 inwoners van 18-64 jaar rookt; aandeel is afgenomen

Uit het meest recente onderzoek van de GGD in 2020 blijkt dat 20% van de 18-64 jarigen uit 's-Hertogenbosch rookt. Dit aandeel is de afgelopen jaren afgenomen. Eenzelfde afname zien we in de regio Hart voor Brabant. In 2020 was het aandeel rokers in 's-Hertogenbosch vergelijkbaar met landelijk (19%), maar wel iets hoger dan in de regio (17%). Onder 65-plussers is het aandeel rokers in 2020 11%. Dat is vergelijkbaar met de regio en landelijk (beide 10%). Ook hier zien we de afgelopen jaren een lichte afname.

In 2021 geeft 7% van de jongeren uit 2VO en 4VO aan dat zij wel eens hebben gerookt. 1% rookt dagelijks.

Figuur 9 Aandeel rokers, naar leeftijdsgroep

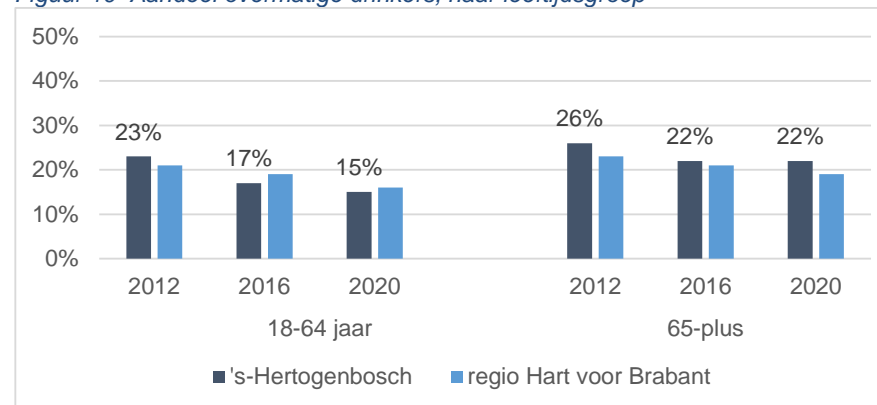
Bron: GGD Volwassenenmonitor en Ouderenmonitor

Ruim 1 op de 7 inwoners van 18-64 jaar is een overmatige drinker

Van de 18-64 jarigen was in 2020 15% een overmatige drinker. Van de 65-plussers is dat 22%. Dat is iets meer dan in de regio Hart voor Brabant (19%) en landelijk (18%). Iemand is een overmatige drinker als hij/zij per week minimaal 14 glazen (mannen) of 7 glazen (vrouwen)

alcohol drinkt. Met name onder 18-64 jarigen zien we de afgelopen jaren een afname van het aandeel overmatige drinkers.

Figuur 10 Aandeel overmatige drinkers, naar leeftijdsgroep

Bron: GGD Volwassenenmonitor en Ouderenmonitor

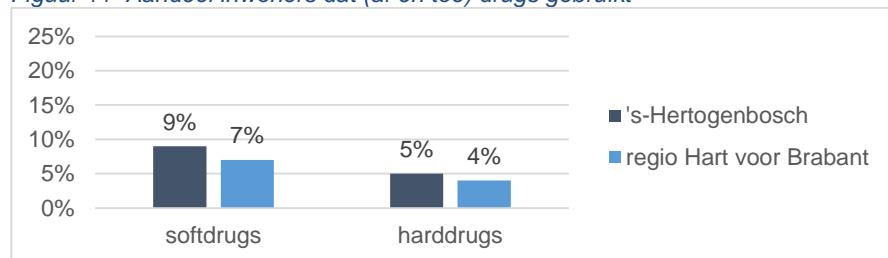
Alcoholgebruik jongeren

Uit de Corona Gezondheidsmonitor jeugd van de GGD van 2021 blijkt dat zo'n een derde van de jongeren uit 2VO en 4VO wel eens alcohol (een heel glas of meer) heeft gedronken. 1 op de 5 jongeren is 'binge drinker'. Zij gaven aan dat zij in de afgelopen 4 weken bij tenminste één gelegenheid minimaal 5 glazen alcohol dronken. Deze cijfers wijken niet af van die van de regio Hart voor Brabant en Nederland.

Bijna 1 op de 10 volwassenen gebruikt (af en toe) softdrugs

Van de 18-64 jarigen gebruikte in 2020 9% (af en toe) softdrugs en 5% (af en toe) harddrugs. Het drugsgebruik onder volwassenen wijkt in 's-Hertogenbosch niet significant af van de regio Hart voor Brabant.

Figuur 11 Aandeel inwoners dat (af en toe) drugs gebruikt

Bron: GGD Volwassenenmonitor 2020

Drugsgebruik jongeren

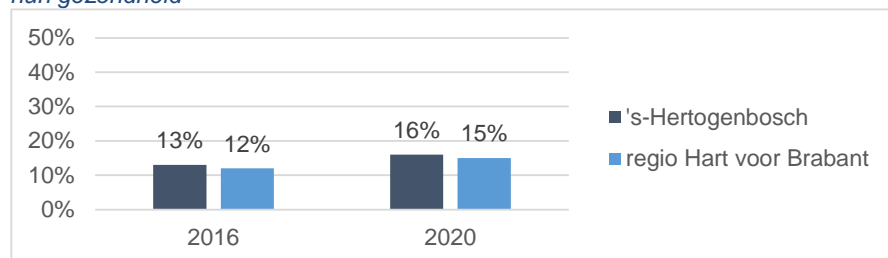
Van de jongeren uit 2VO en 4VO gaf in 2021 in het onderzoek van de GGD 7% aan dat zij ooit wiet of hasj hebben gebruikt. Vier procent had dit recent (laatste 4 weken) gebruikt. De cijfers van 's-Hertogenbosch wijken niet af van de regio Hart voor Brabant en Nederland.

2.6 Leefomgeving

1 op de 6 bezorgd over invloed omgeving op gezondheid

Van de 18-64 jarigen is 16% bezorgd over de invloed van de omgeving op hun gezondheid. Dit blijkt uit de meest recente meting van de GGD in 2020. Meer inwoners zijn bezorgd dan in 2016 (13%).

Figuur 12 Aandeel inwoners dat bezorgd is over de invloed van de omgeving op hun gezondheid

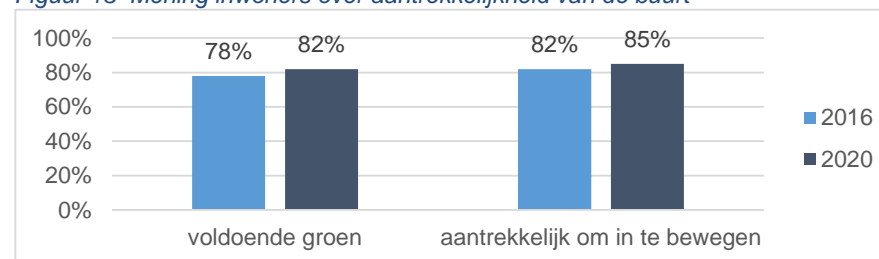
Bron: GGD Volwassenenmonitor

Inwoners maken zich vooral zorgen om de invloed van wonen in een drukke straat, zendmasten, antennes en hoogspanningslijnen in hun buurt en wonen langs een route voor gevaarlijke stoffen.

Ruim 8 op de 10 inwoners vinden dat buurt voldoende groen heeft

Van de 18-64 jarigen vindt in 2020 82% dat de buurt voldoende groen heeft. Dat is iets meer dan in 2016. 85% vindt de buurt aantrekkelijk om in te bewegen. Het gaat hier om gemiddeldes voor de hele gemeente. De percentages verschillen behoorlijk per wijk. Zo is het aandeel dat vindt dat de buurt voldoende groen heeft het laagst in Binnenstad (66%) en West (69%) en het hoogst in Maaspoort (97%), Engelen (95%) en Rosmalen zuid (95%).

Figuur 13 Mening inwoners over aantrekkelijkheid van de buurt

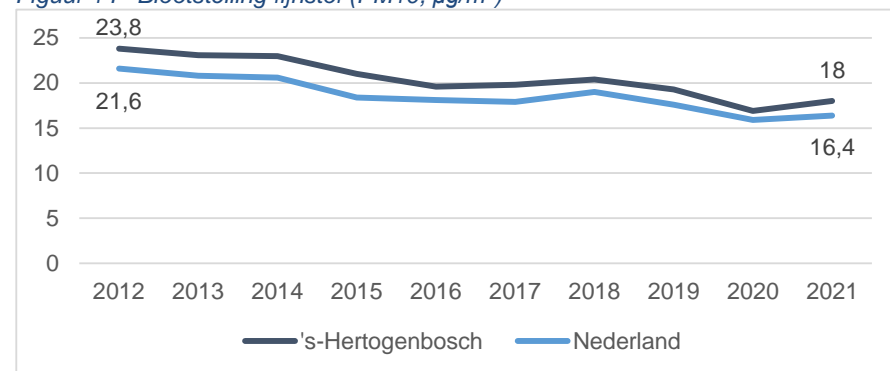
Bron: GGD Volwassenenmonitor

Concentratie fijnstof afgenomen

Tussen 2012 en 2021 nam de concentratie fijnstof (PM10) af, zowel in 's-Hertogenbosch als landelijk. In 2021 ligt dit wel iets hoger dan het jaar daarvoor. De blootstelling aan fijnstof is in 's-Hertogenbosch iets hoger dan het landelijk gemiddelde. De belangrijkste bronnen van fijnstof zijn verkeer en vervoer, industrie en landbouw. Fijnstof kan hart- en ademhalingsproblemen veroorzaken. Mensen die lijden aan astma, andere luchtwegaandoeningen of hart- en vaatziekten zullen sneller

klachten krijgen bij blootstelling aan PM10¹. Uit buurtcijfers van 2019² blijkt dat met name in buurten in en rondom de Binnenstad de blootstelling aan fijnstof het grootst is.

Figuur 14 Blootstelling fijnstof (PM10, µg/m³)

Bron: RIVM

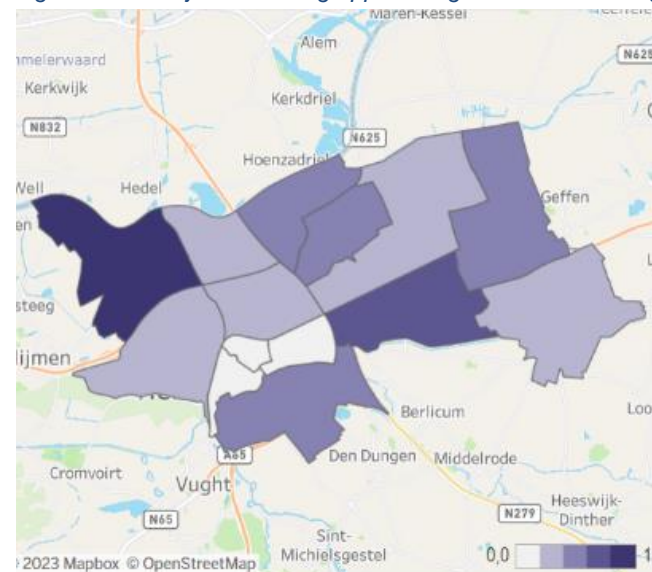
Verhouding groen/verharding

In 2021 is de gemiddelde verhouding in de gemeente tussen het oppervlak groen en verharding (zoals gebouwen, wegen en bestrating) 0,67. De wijk Engelen is naar verhouding het 'groenst'. Binnenstad heeft het laagste verhoudingsgetal. Hier is het oppervlak groen het kleinst ten opzichte van het oppervlak verharding.

Aandeel groen lager dan in andere Brabantse steden

In gemeente 's-Hertogenbosch is het % groen (laag groen en bomen) 31,7% van de totale oppervlakte. Dat is minder dan in de andere grote Brabantse steden: Breda (46,6%), Eindhoven (34,9%), Helmond (36%), Tilburg (47,3%).

Figuur 15 Kaartje verhouding oppervlak groen en verharding, 2021

Bron: Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT)

Hoe donkerder de kleur, hoe groter het aandeel groen ten opzichte van verharding

¹ Bron: RIVM

² Bron: GGD Brabantse Omgevingsscan

3. Sociale structuur

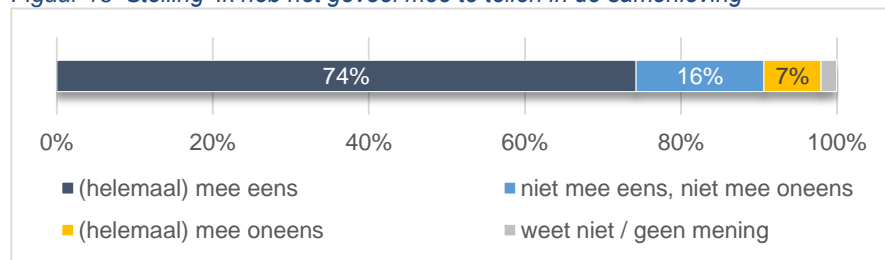
In 2022 vond 11% van de volwassenen dat zij te weinig sociale contacten hadden. Dat is meer dan vóór de coronapandemie. De bereidheid om kwetsbare mensen in de buurt te helpen is in 2022 (15%) minder groot dan in 2020 (29%). Het aandeel mantelzorgers is de afgelopen jaren vrij constant. In 2022 was dit 23%. Van 2016 tot 2020 nam het aandeel vrijwilligers af. In 2022 nam dit weer toe en is met 38% weer bijna op het niveau van vóór de daling. Met name onder 18-39 jarigen is het aandeel vrijwilligers toegenomen. Vrijwilligerswerk op het gebied van zorg en hulpverlening wordt in 2022 minder gedaan dan voorgaande jaren.

3.1 Meetellen in de samenleving

Meeste inwoners hebben gevoel mee te tellen in samenleving

Aan inwoners is de stelling voorgelegd 'Ik heb het gevoel mee te tellen in de samenleving'. Zo'n driekwart van de respondenten is het daar (helemaal) mee eens. 7% heeft niet het gevoel dat zij meetellen. De rest weet het niet of heeft een neutrale mening.

Figuur 16 Stelling 'Ik heb het gevoel mee te tellen in de samenleving'

Bron: enquête Sport en Welzijn 2022

Verschillen tussen groepen

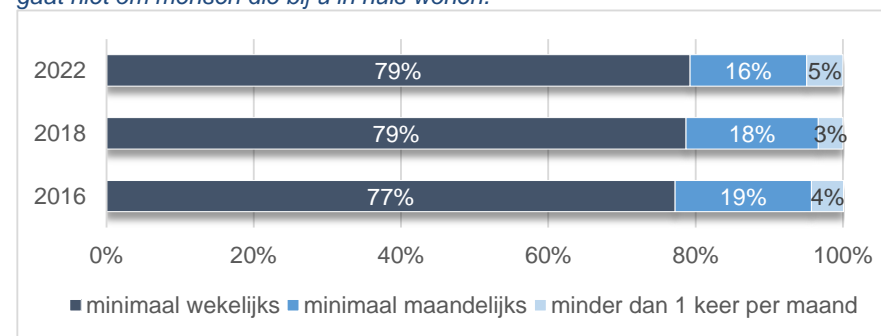
Een aantal groepen inwoners geven vaker dan gemiddeld aan dat zij het gevoel hebben dat zij niet meetellen. Dat geldt voor minima (19%), LHBT'ers (18%), inwoners uit de wijk West (17%) en inwoners zonder startkwalificatie (11%). Ook inwoners met een 'matig' of 'slecht' ervaren gezondheid en inwoners met weinig sociale contacten hebben vaker het gevoel dat zij niet meetellen.

3.2 Sociale contacten

Meeste inwoners hebben minimaal wekelijks sociale contacten

In 2022 geeft 79% van de inwoners aan dat zij minimaal wekelijks familie, vrienden of kennissen ontmoeten. Voor 16% is dat minimaal maandelijks. De groep die minder dan 1 keer per maand sociale contacten heeft, nam tussen 2018 en 2022 toe van 3% naar 5%.

Figuur 17 Hoe vaak ontmoet u familieleden, vrienden of goede kennissen? Het gaat niet om mensen die bij u in huis wonen.

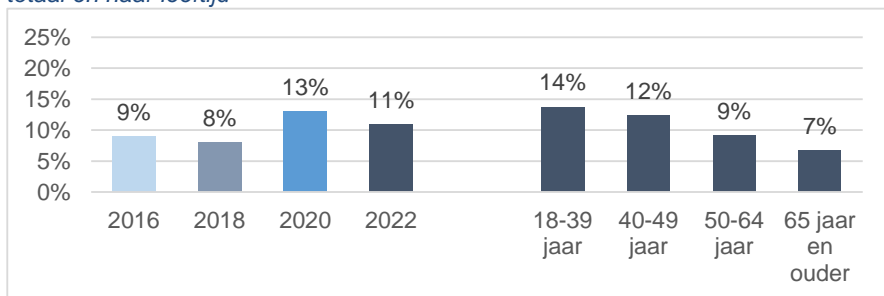
Bron: enquête Sport en Welzijn (cijfers van 2020 zijn niet opgenomen, omdat tijdens de coronapandemie ook online contact, zoals videobellen, is meegerekend.)

Inwoners met een niet-Europese achtergrond¹ (15%) en minima (10%) geven vaker dan gemiddeld aan dat zij minder dan 1 keer per maand sociale contacten hebben.

Zo'n 1 op de 10 vindt dat zij te weinig contacten hebben

In 2022 vindt 11% van de inwoners dat zij te weinig sociale contacten hebben. Hoewel dit lager is dan in 2020 (13%), is dit wel hoger dan vóór de coronapandemie. 18% vindt dat zij voldoende contacten hebben, maar zouden er wel meer willen. 70% vindt het aantal sociale contacten voldoende. Inwoners van 50 jaar en ouder zijn over het algemeen meer tevreden over het aantal contacten dat zij hebben dan inwoners jonger dan 50 jaar. Ook minima, alleenwonenden en inwoners met een niet-Nederlandse achtergrond zijn minder tevreden over het aantal contacten dat zij hebben.

Figuur 18 Aandeel inwoners dat vindt dat zij te weinig sociale contacten hebben, totaal en naar leeftijd

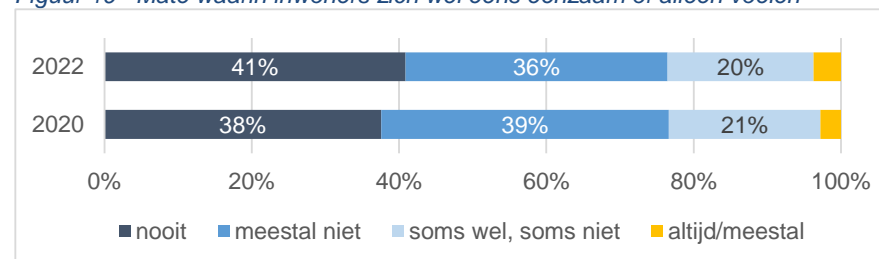
Bron: enquête Sport en Welzijn

Gevoel van eenzaamheid

In de enquête Sport en Welzijn van 2022 geeft driekwart van de inwoners aan dat zij zich nooit of meestal niet eenzaam voelen. 20% voelt zich soms eenzaam en 4% altijd of meestal. Deze resultaten zijn vergelijkbaar met 2020. Minima (10%) en alleenwonenden (9%) geven

vaker dan gemiddeld aan dat zij zich eenzaam voelen. Datzelfde geldt voor inwoners die vinden dat zij te weinig sociale contacten hebben. Van hen voelt een vierde zich altijd of meestal eenzaam. Van de inwoners die hun gezondheid als 'slecht' beoordelen is dat een vijfde.

Figuur 19 Mate waarin inwoners zich wel eens eenzaam of alleen voelen

Bron: enquête Sport en Welzijn

3.3 Hulp krijgen

29% ontvangt hulp in het dagelijks leven

Het aandeel inwoners dat in het dagelijks leven hulp krijgt, is licht gedaald van 32% in 2020 naar 29% in 2022. Het gaat dan bijvoorbeeld om hulp bij huishoudelijke taken, boodschappen doen, formulieren invullen of zorg voor de kinderen. 65-plussers (36%), huishoudens met kinderen onder de 18 jaar (39%) en minima (39%) krijgen naar verhouding vaker hulp. Dat geldt ook voor mensen uit Rosmalen zuid (37%) en Nuland (39%). Inwoners uit Binnenstad (18%) en 50-64 jarigen (18%) krijgen minder vaak hulp.

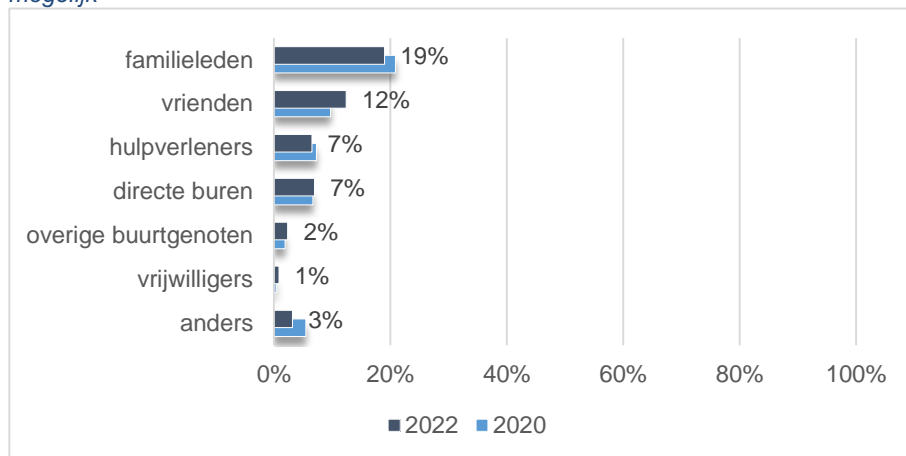
Inwoners ontvangen vooral hulp van familie

Als inwoners hulp krijgen is dat vooral van familie (19%). 12% krijgt hulp van vrienden. Hulpverleners en directe burens worden genoemd door 7%.

¹ De indeling Nederlandse, Europese of niet-Europese achtergrond is bepaald op basis van de vraag 'Tot welke bevolkingsgroep rekent u zich?'

Overige buurtgenoten (2%) en vrijwilligers (1%) worden het minst genoemd. Er zijn geen opvallende verschillen met 2020.

Figuur 20 Van wie ontvangt u in het dagelijks leven hulp? – meer antwoorden mogelijk

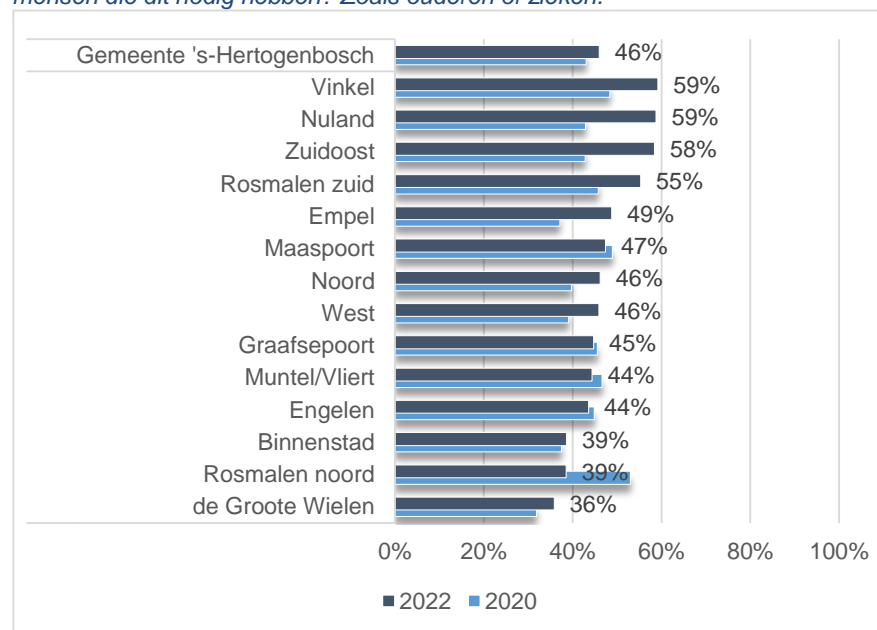
Bron: enquête Sport en Welzijn

3.4 Hulp geven

Bijna de helft biedt wel eens hulp aan kwetsbaren in hun buurt

46% van de inwoners geeft in 2022 aan dat zij in hun buurt hulp boden aan mensen die dit nodig hadden, zoals ouderen of zieken. Inwoners uit Vinkel, Nuland, Zuidoost en Rosmalen zuid geven vaker dan gemiddeld aan dat zij hulp bieden. In De Groote Wielen, Binnenstad en Rosmalen noord gebeurt dat minder dan gemiddeld. In Rosmalen noord is het aandeel dat hulp biedt gedaald ten opzichte van 2020. In Zuidoost, Rosmalen zuid, Empel en Nuland nam dit juist toe. Inwoners tussen 65 en 74 jaar (54%) geven vaker aan dat zij hulp bieden dan andere leeftijdsgroepen.

Figuur 21 Hebt in de afgelopen 12 maanden in uw buurt hulp geboden aan mensen die dit nodig hebben? Zoals ouderen of zieken.

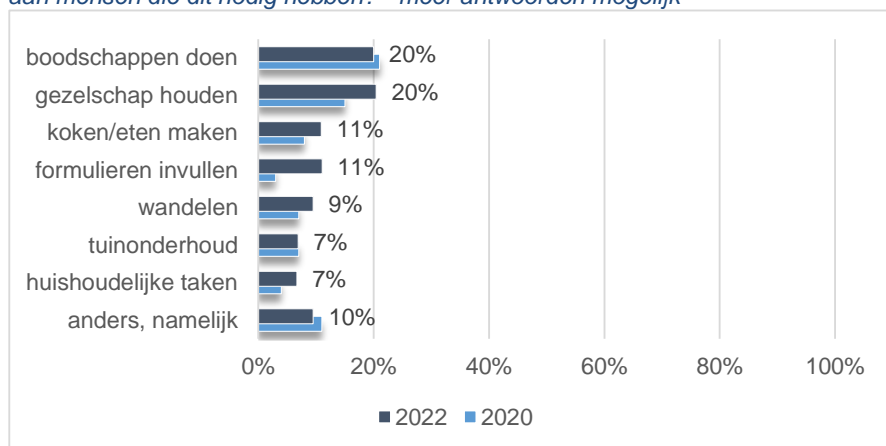

Bron: enquête Leefbaarheid 2020; enquête Sport en Welzijn 2022

Vooral boodschappen doen en gezelschap houden

De hulp die wordt geboden aan kwetsbaren in de buurt is divers. Net als in 2020 wordt ook in 2022 'boodschappen doen' (20%) veel genoemd. Ook 'gezelschap houden' wordt door 20% genoemd, dat is meer dan in 2020 (15%). 1 op de 10 geeft het antwoord 'anders, namelijk'. Zij noemen bijvoorbeeld klussen in en rond huis, hond uitlaten, vervoer en computerhulp.

Figuur 22 Wat voor hulp hebt u in de afgelopen 12 maanden in uw buurt geboden aan mensen die dit nodig hebben? - meer antwoorden mogelijk

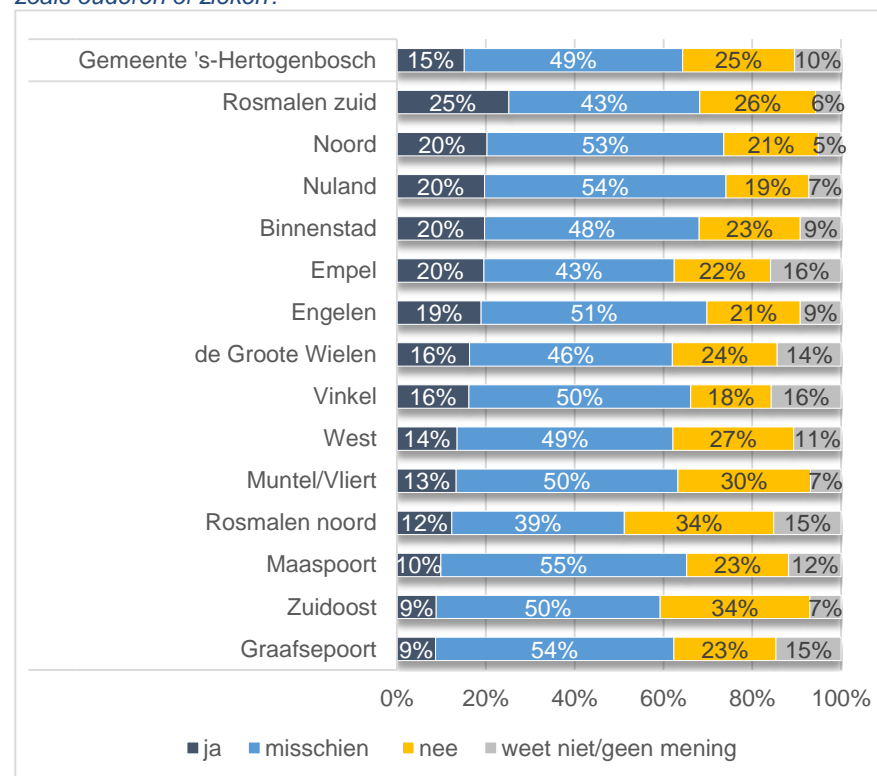

Bron: enquête Leefbaarheid 2020; enquête Sport en Welzijn 2022

Zo'n 1 op de 7 is bereid hulp te bieden aan kwetsbaren

Van de inwoners die nu geen hulp bieden aan kwetsbaren in hun buurt is 15% bereid dit wel te doen. Nog eens 49% wil dit misschien doen. Een kwart is hiertoe niet bereid. De bereidheid om kwetsbare mensen in de buurt te helpen is minder dan in 2020. Toen gaf nog 29% aan dat zij die hulp zeker wilden bieden. In Rosmalen zuid is de bereidheid om kwetsbaren in de buurt te helpen het grootst (25%).

Figuur 23 Zou u in uw buurt hulp willen bieden aan mensen die dit nodig hebben, zoals ouderen of zieken?

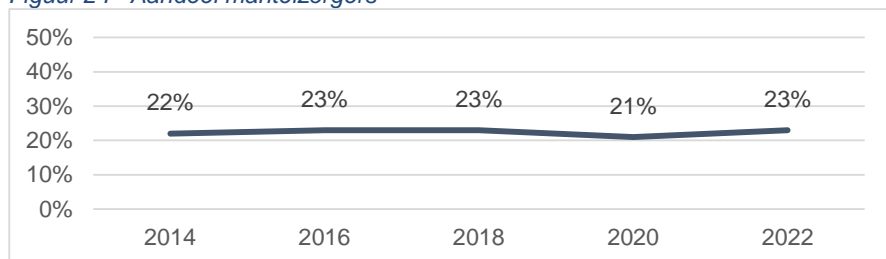
Bron: enquête Sport en Welzijn 2022

3.5 Mantelzorg

Aandeel mantelzorgers vrij constant

In 2022 geeft 23% van de inwoners aan dat zij wel eens mantelzorg geven. Vanaf 2014 is dit aandeel weinig veranderd. Onder vrouwen (26%), 50-64 jarigen (36%) en inwoners uit Vinkel (38%) en Rosmalen zuid (30%) is het aandeel mantelzorgers hoger dan gemiddeld. De meeste mantelzorgers (81%) geven al langer dan een jaar mantelzorg.

Figuur 24 Aandeel mantelzorgers

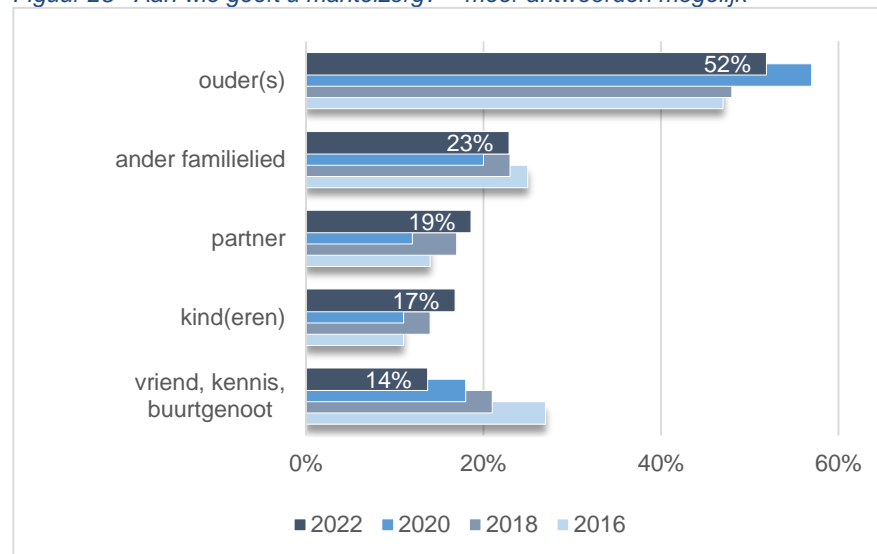

Bron: enquête Sport en Welzijn

Steeds minder mantelzorg aan vrienden, kennissen en buurtgenoten

In 2022 zorgt meer dan de helft van de mantelzorgers voor zijn/haar ouder(s). Ten opzichte van 2020 is mantelzorg aan de partner toegenomen. Datzelfde geldt voor mantelzorg aan kind(eren). Het aandeel mantelzorgers dat zorgt voor een vriend, kennis of buurtgenoot is vanaf 2016 gehalveerd.

Figuur 25 Aan wie geeft u mantelzorg? – meer antwoorden mogelijk

Bron: enquête Sport en Welzijn

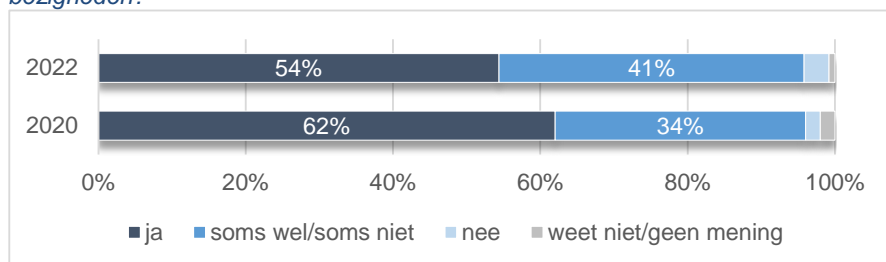
Combinatie mantelzorg en vrijwilligerswerk

Mantelzorgers doen naar verhouding vaker vrijwilligerswerk dan inwoners die geen mantelzorger zijn. Dat zagen we ook voorgaande jaren. In 2022 is 46% van de mantelzorgers ook vrijwilliger. Onder alle inwoners is 38% vrijwilliger.

Een derde geeft minimaal 8 uur per week mantelzorg

Gemiddeld geven mantelzorgers uit 's-Hertogenbosch 9 uur per week mantelzorg. Een derde doet dat minimaal 8 uur per week. Dat is meer dan in 2020, maar vergelijkbaar met 2018. Het aandeel mantelzorgers dat aangeeft dat zij de zorg goed kunnen combineren met hun andere dagelijkse bezigheden is afgenomen van 62% naar 54%. Degenen die minimaal 8 uur per week mantelzorg geven, vinden minder vaak dat zij dit goed kunnen combineren met hun dagelijkse bezigheden (40%).

Figuur 26 Kunt u de mantelzorg goed combineren met uw andere dagelijkse bezigheden?

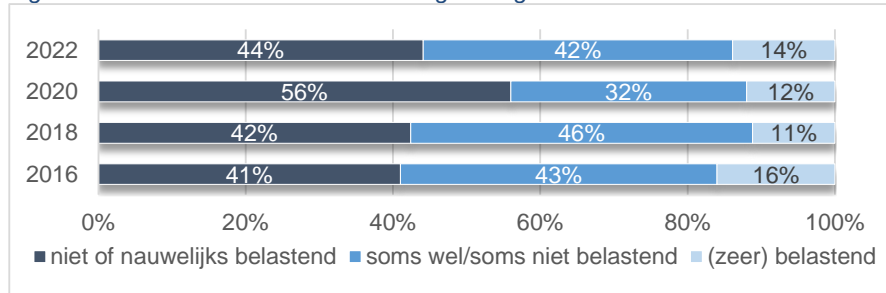

Bron: enquête Sport en Welzijn

1 op de 7 mantelzorgers vindt de mantelzorg (zeer) belastend

Van alle mantelzorgers vindt 44% de zorg die zij geven niet of nauwelijks belastend. De afgelopen jaren lag dat alleen in 2020 hoger. Het aandeel dat de zorg (zeer) belastend vindt, is vanaf 2018 niet significant veranderd. Het gaat in 2022 om 14% van de mantelzorgers.

Figuur 27 Hoe belastend vindt u de zorg die u geeft?

Bron: enquête Sport en Welzijn

12% heeft behoefte aan (extra) ondersteuning bij de mantelzorg

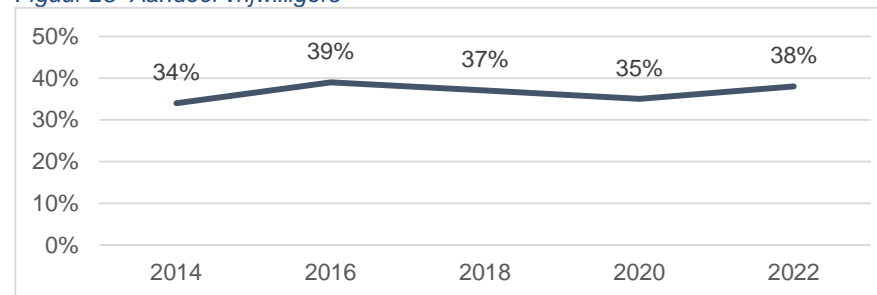
De meeste mantelzorgers hebben geen behoefte aan (extra) ondersteuning. 12% heeft dat wel. Dit aandeel is de afgelopen jaren weinig veranderd. Ondersteuning waar mantelzorgers behoefte aan hebben is divers, zoals hulp bij het huishouden, meer professionele hulp voor degene(n) waarvoor zij zorgen, sociale ondersteuning, respijtzorg.

3.6 Vrijwilligerswerk

Aandeel vrijwilligers is toegenomen

Na een afname tussen 2016 en 2020 ligt het aandeel vrijwilligers in 2022 weer bijna op het niveau van vóór de daling. In 2022 doet 38% van de inwoners vanaf 18 jaar wel eens vrijwilligerswerk.

Figuur 28 Aandeel vrijwilligers

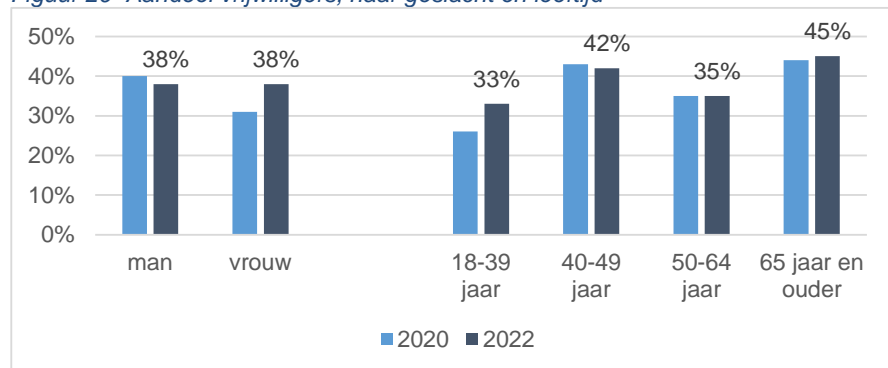

Bron: enquête Sport en Welzijn

Meer jonge vrijwilligers

Net als voorgaande jaren is het aandeel vrijwilligers het grootst onder 65-plussers (45%). Onder 18-39 jarigen is dit het kleinst, maar we zien bij deze groep wel een toename ten opzichte van twee jaar geleden. Waar in 2020 naar verhouding meer mannen dan vrouwen vrijwilligerswerk deden, is dat verschil er in 2022 niet meer.

Figuur 29 Aandeel vrijwilligers, naar geslacht en leeftijd

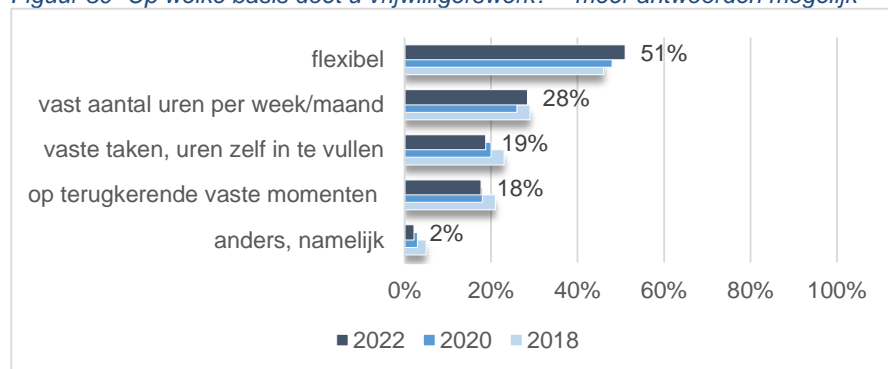

Bron: enquête Sport en Welzijn

Vrijwilligerswerk nog steeds vooral op flexibele basis

Ruim de helft van de vrijwilligers doet vrijwilligerswerk op flexibele basis, namelijk een wisselend aantal uren op wisselende momenten. Deze vorm van vrijwilligerswerk komt al jaren het meest voor, maar neemt de laatste jaren wel verder toe. 28% doet een vast aantal uren per week/maand vrijwilligerswerk en een vijfde heeft vaste taken, maar kan de uren zelf invullen. 18% doet op vaste terugkerende momenten in het jaar vrijwilligerswerk.

Figuur 30 Op welke basis doet u vrijwilligerswerk? – meer antwoorden mogelijk

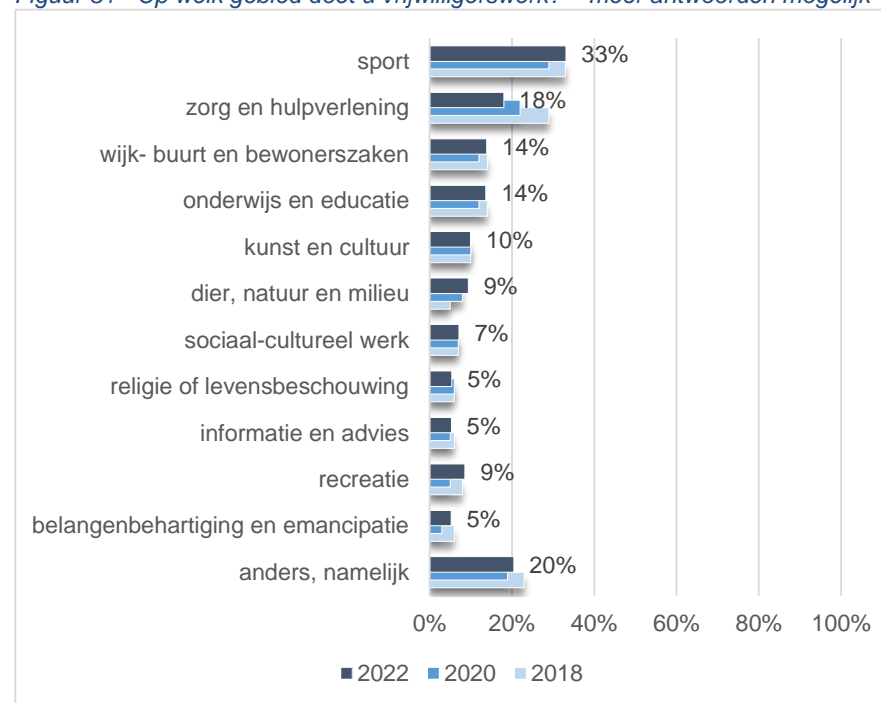

Bron: enquête Sport en Welzijn

Minder vrijwilligers op gebied van zorg/hulpverlening

Mensen doen vooral vrijwilligerswerk op het gebied van sport (33%). Vrijwilligerswerk op het gebied van zorg en hulpverlening neemt de laatste jaren af. Deed in 2018 nog 29% dit soort vrijwilligerswerk, in 2022 is dat nog maar 18%. Voor een aantal categorieën zagen we een lichte afname in 2020, maar ligt het nu weer op het niveau van 2018. Dit geldt bijvoorbeeld voor 'sport' en 'recreatie'. Dit zijn met name gebieden waarop tijdens de coronapandemie een groot deel van activiteiten stil lag.

Figuur 31 Op welk gebied doet u vrijwilligerswerk? – meer antwoorden mogelijk

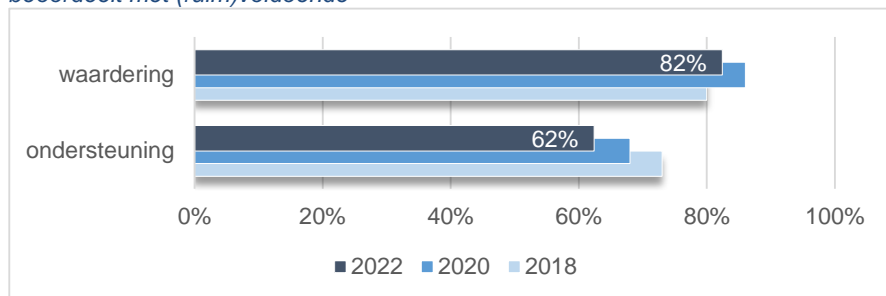

Bron: enquête Sport en Welzijn

Vrijwilligers minder positief over de ondersteuning die zij krijgen

62% van de vrijwilligers vindt de ondersteuning die zij krijgen (ruim) voldoende, 12% vindt dit 'matig' en 3% 'onvoldoende'. Vrijwilligers zijn in 2022 minder positief over de ondersteuning dan in 2018. 7% geeft aan dat zij behoefte hebben aan (extra) ondersteuning. Zij geven daarbij diverse antwoorden, zoals informatie, training/cursus, betere aansturing of begeleiding, meer vrijwilligers, financiële ondersteuning, meer faciliteiten/ruimte.

Figuur 32 % vrijwilligers dat de waardering/ondersteuning van het vrijwilligerswerk beoordeelt met (ruim)voldoende

Bron: enquête Sport en Welzijn

Meeste vrijwilligers voelen zich gewaardeerd

De waardering voor het vrijwilligerswerk beoordeelt 82% als (ruim) voldoende. Dat is vergelijkbaar met voorgaande jaren. 3% geeft de waardering een onvoldoende.

3.7 Omgaan met elkaar in de buurt

Sociale cohesie in de buurt: 6,4

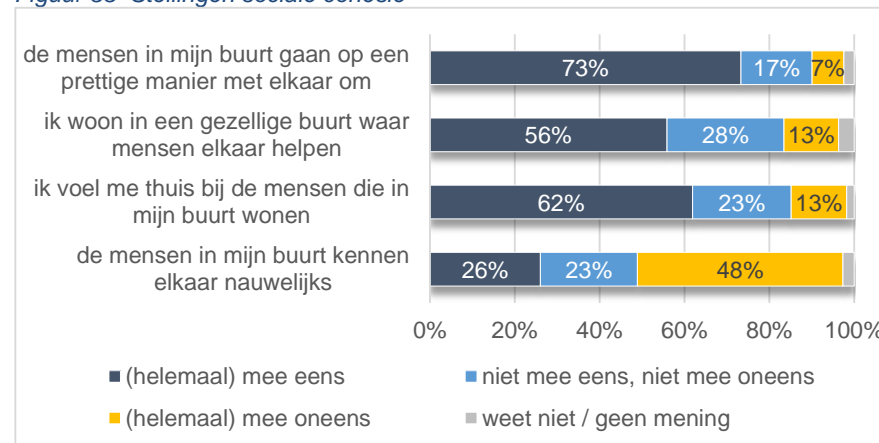
De sociale cohesie zegt iets over hoe mensen in de buurt met elkaar omgaan. De score hiervoor wordt bepaald aan de hand van de antwoorden van inwoners op een viertal stellingen: 'de mensen in mijn buurt kennen elkaar nauwelijks', 'de mensen in mijn buurt gaan op een prettige manier met elkaar om', 'ik woon in een gezellige buurt waar

mensen elkaar helpen' en 'ik voel me thuis bij de mensen die in mijn buurt wonen'. In 2021 was de score voor sociale cohesie voor de gemeente 's-Hertogenbosch gemiddeld een 6,4. Onder jongeren van 18-29 jaar (6,0), inwoners met een niet-Europese achtergrond (5,9), minima (5,7), alleenwonenden (6,0) en inwoners uit West (5,7) en Noord (6,1) is deze score lager dan gemiddeld.

Meeste inwoners positief over sociale cohesie in de buurt

Inwoners antwoorden veelal positief op de stellingen over sociale cohesie. Zo geeft in 2021 73% aan dat zij het (helemaal) eens zijn met de stelling 'de mensen in mijn buurt gaan op een prettige manier met elkaar om'. Dat is iets meer dan in 2017 (71%). 7% is het niet eens met deze stelling. In 2021 vindt ruim de helft (56%) dat zij in een gezellige buurt wonen waar mensen elkaar helpen. 13% ervaart dat niet zo. Tot slot voelt 62% zich thuis bij de mensen die in hun buurt wonen. Ook dat is iets meer dan in 2017 (60%). En ook hier is 13% het niet met de stelling eens. Een kwart geeft aan dat de mensen in hun buurt elkaar nauwelijks kennen.

Figuur 33 Stellingen sociale cohesie

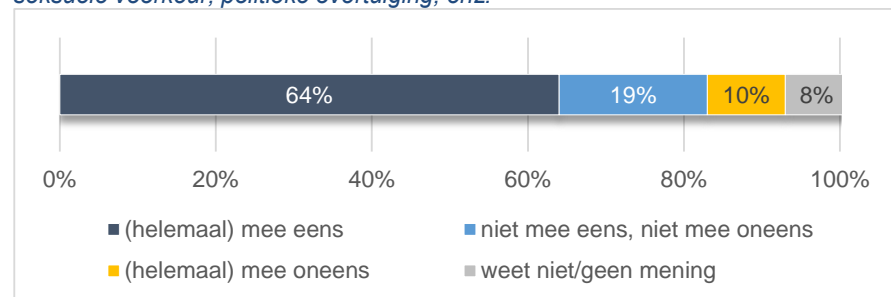
Bron enquête Leefbaarheid & Veiligheid 2021

Rapportcijfer tolerantie in de buurt: 7,1

In 2021 geven inwoners gemiddeld een 7,1 voor de tolerantie in de buurt. Dat is iets lager dan in 2019 (7,3). Onder jongeren van 18-29 jaar (7,0), minima (6,6), alleenwonenden (6,9) en inwoners uit West (6,5), Noord (6,8), Graafsepoort (6,9) en Zuidoost (7,0) is het rapportcijfer voor tolerantie lager dan gemiddeld.

In 2021 is voor het eerst de stelling voorgelegd: 'in mijn buurt is iedereen welkom, ongeacht uiterlijk, afkomst, seksuele voorkeur, politieke overtuiging, enz.'. Zo'n twee derde is het met deze stelling (helemaal) eens. 1 op de 10 is het er niet mee eens.

Figuur 34 Stelling 'in mijn buurt is iedereen welkom, ongeacht uiterlijk, afkomst, seksuele voorkeur, politieke overtuiging, enz.'

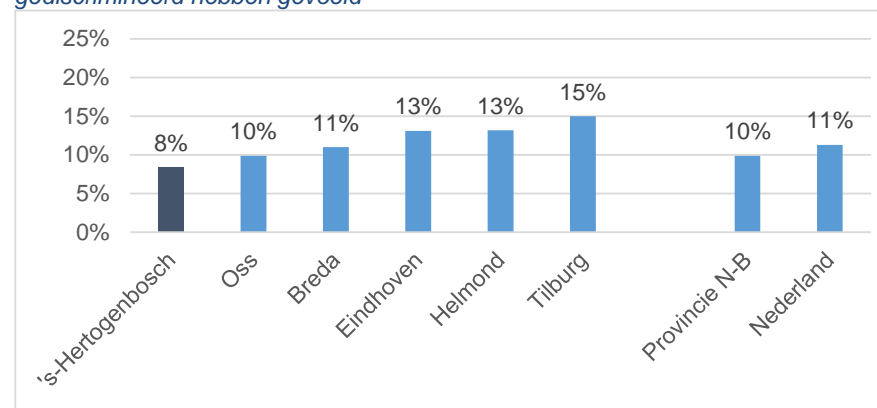
Bron enquête Leefbaarheid & Veiligheid 2021

3.8 Discriminatie

In 2021 voelde zo'n 8% van de inwoners zich gediscrimineerd

In de Veiligheidsmonitor van het CBS van 2021 gaf 8% van de inwoners van 15 jaar en ouder uit gemeente 's-Hertogenbosch aan dat zij zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd hebben gevoeld. Dit aandeel is lager dan dat van de andere grote Brabantse steden, de provincie Noord-Brabant en Nederland.

Figuur 35 % inwoners dat aangeeft dat zij zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd hebben gevoeld

Bron: Veiligheidsmonitor CBS 2021

Discriminatie vooral op grond van herkomst/huidskleur

In de Monitor Discriminatie 2022 Oost-Brabant staat een analyse van de meldingen over discriminatie bij anti-discriminatievoorzieningen (ADV's) en door de politie geregistreerde discriminatie-incidenten. Uit deze monitor blijkt dat herkomst/huidskleur al jaren de meest voorkomende discriminatiegrond is. De meldingen bij ADV's gaan veelal over omstreden behandeling door de werkgever (bijvoorbeeld worden afgewezen voor een baan) of vijandige bejegeningen door collega's, zoals beledigingen of pesten. In de politieregistraties komt vijandige bejegening op grond van herkomst vaak voor in combinatie met geweld.

4. Maatschappelijke ondersteuning

De schaalscore voor zelfredzaamheid is in 2022 (8,4) iets lager dan in 2020 (8,6). 1 op de 5 inwoners kent Koo, het informatie- en adviespunt voor vragen over o.a. zorg & hulp, geldzaken en jeugd & gezin. De bekendheid van Koo is toegenomen. De bekendheid van de wijkpleinen is juist afgenomen. Het aantal bezoekers van de wijkpleinen ligt in 2022 wel weer op het niveau van vóór de coronapandemie. In 2021 maken ruim 11.000 inwoners gebruik van de Wmo. De laatste jaren neemt dit aantal toe. Cliënten waarderen de hulp gemiddeld met een 7,7. Het aantal incidenten van overlast door personen met verward gedrag is sinds de start van de coronapandemie bijna verdubbeld. En is hoger dan het landelijk gemiddelde.

4.1 Zelfredzaamheid

Zelfredzaamheid licht gedaald

Aan de hand van drie stellingen is aan inwoners gevraagd hoe zelfredzaam zij zich voelen: 'ik kan alles goed aan', 'ik kan prima voor mezelf opkomen' en 'als ik een probleem heb, weet ik meestal hoe ik dit kan oplossen'. De gemiddelde schaalscore voor deze drie stellingen komt in 2022 op een 8,4 op een schaal van 0 tot 10. Dat is iets lager dan in 2020 (8,6). Sommige inwoners voelen zich over het algemeen iets minder zelfredzaam. Dat geldt voor 18-29 jarigen, 75-plussers, minima, inwoners met een niet-Europese achtergrond, inwoners zonder startkwalificatie, alleenwonenden en eenoudergezinnen met kinderen onder de 18 jaar.

4.2 Koo en wijkpleinen

Weten inwoners waar zij terecht kunnen voor informatie en advies?

Aan inwoners is gevraagd voor zes onderwerpen binnen het sociaal domein of zij weten waar zij terecht kunnen voor informatie, vragen en advies (zie kader). In 2021 antwoordt 28% bij één of meer onderwerpen 'nee, maar ik wil het wel weten'. Dat is meer dan voorgaande jaren. In 2019 en 2020 was dit 23%. Voor 'zorg en hulp' zijn de inwoners het best bekend met de weg naar informatie en advies. 54% geeft aan dat zij (misschien) weten waar zij hiervoor terecht kunnen. Ook voor 'meedoen en meehelpen' is deze groep relatief groot (49%). Tegelijkertijd is voor deze twee onderwerpen de groep die niet weet waar zij terecht kunnen, maar dat wel wil weten ook het grootst. Voor 'zorg en hulp' 14% en voor 'meedoen en meehelpen' 15%.

Zorg en hulp: zoals mantelzorg, gezondheid, eenzaamheid

Geldzaken: zoals schulden, toeslagen, formulieren

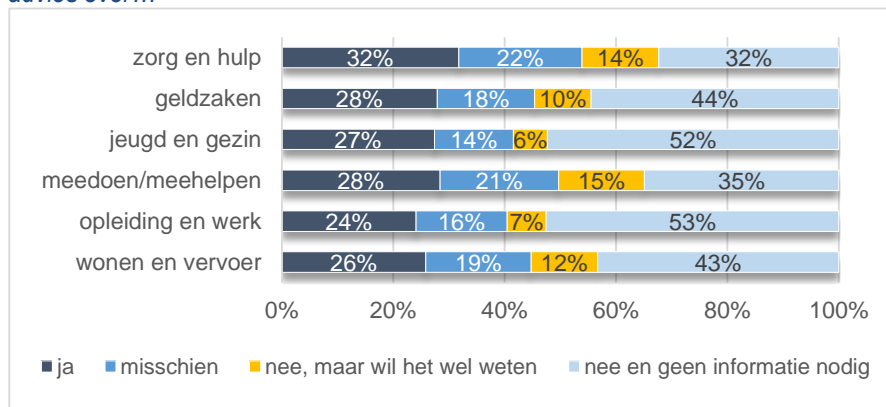
Jeugd en gezin: zoals opvang, onderwijs, kinderen en opvoeding

Meedoen en meehelpen: zoals vrijwilligerswerk, dagbesteding en activiteiten in de wijk

Opleiding en werk: zoals werk en inkomen, inburgering, hulp bij onderwijs

Wonen en vervoer: zoals hulp in en om huis, aanpassing aan de woning, regiotaxi en leerlingenvervoer

Figuur 36 Weet u waar u in de gemeente terecht kunt voor informatie, vragen en advies over...

Bron: Omnibusenquête 2021

Sommige groepen antwoorden vaker dan gemiddeld 'nee, maar ik wil het wel weten', namelijk 65-plussers, minima en inwoners met een niet-Nederlandse achtergrond.

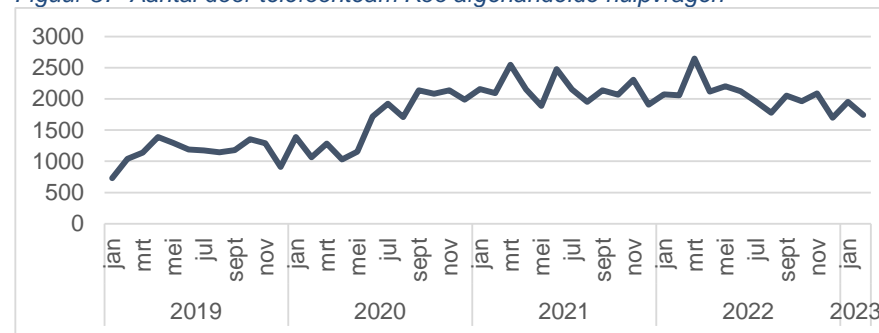
1 op de 5 inwoners kent Koo

Vanaf 2019 bestaat in 's-Hertogenbosch het informatie- en adviespunt Koo. Inwoners en professionals kunnen hier terecht met vragen over onder andere geldzaken, zorg en hulp, jeugd en gezin. Koo is bereikbaar via telefoon, e-mail, website, Whatsapp of de loketten in de wijkpleinen. In 2021 geeft 20% van de inwoners aan dat zij Koo kennen. De bekendheid is toegenomen ten opzichte van 2020 (14%). Minima, inwoners uit West, inwoners met een niet-Europese achtergrond, alleenwonenden, huishoudens met kinderen en eenoudergezinnen zijn meer dan gemiddeld bekend met Koo. Onder 18-29 jarigen is de bekendheid lager dan gemiddeld.

Afgehandelde hulpvragen Koo afgelopen jaren vrij constant

Het aantal hulpvragen dat het telefoonteam van Koo afhandelt, nam tot begin 2021 toe. In 2021 en 2022 is dat vervolgens vrij constant. In 2021 ging het gemiddeld om 2.153 hulpvragen per maand, in 2022 waren dat er 2.063. De hulpvragen komen binnen via telefoon of e-mail.

Figuur 37 Aantal door telefoonteam Koo afgehandelde hulpvragen

Bron: registratiegegevens gemeente

In 2022 43% van hulpvragen afgehandeld met informatie en advies

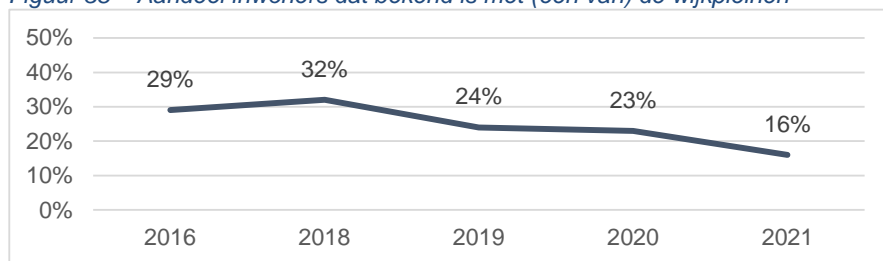
Doelstelling van Koo is om passende hulp te bieden en daar waar mogelijk hulpvragen af te handelen met informatie en advies of een oplossing in de vorm van een vrij toegankelijke voorziening. Het aandeel hulpvragen dat Koo afhandelt met informatie en advies nam de laatste jaren af, van 54% in 2020 tot 43% in 2022. Deze daling kan mogelijk worden verklaard doordat vanaf 2021 de toegang van Wmo voorzieningen bij Koo ligt. Dit zijn meer vragen die niet met informatie en advies afgehandeld kunnen worden.

Bekendheid wijkpleinen verder afgenomen

Er zijn negen wijkpleinen in 's-Hertogenbosch. Hier kunnen inwoners binnen lopen met vragen over onder andere zorg, welzijn, inkomen, wonen en mantelzorg. In de wijkpleinen werken vrijwilligers en houden daarnaast verschillende organisaties inloopspreekuur. De afgelopen jaren is de bekendheid van de wijkpleinen afgenomen. In 2018 kende

32% van de inwoners (één van) de wijkpleinen. In 2021 is dat gedaald naar 16%¹. Onder minima, inwoners zonder startkwalificatie, eenoudergezinnen en alleenwonenden is de bekendheid hoger dan gemiddeld. Inwoners uit de wijk West zijn het meest bekend met de wijkpleinen. In De Groote Wielen, Nuland, Empel, Engelen en Binnenstad zijn de inwoners er het minst bekend mee.

Figuur 38 Aandeel inwoners dat bekend is met (één van) de wijkpleinen

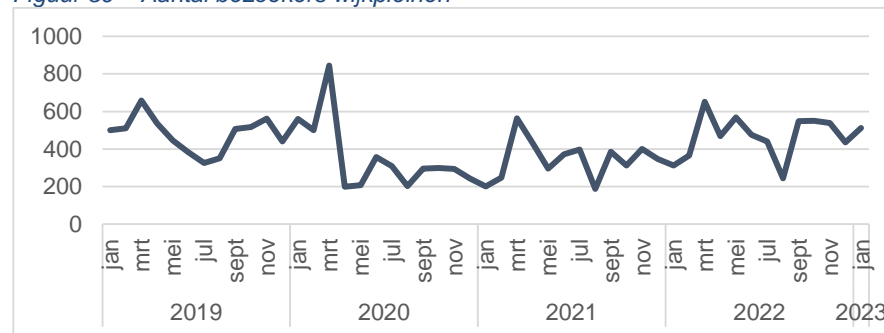

Bron: Omnibusenquête 2021, enquête Sport en Welzijn 2020, enquête Leefbaarheid en Veiligheid 2019, enquête Leefbaarheid 2018 en 2016

Aantal bezoekers wijkpleinen weer op niveau van vóór corona

In 2020 en 2021 zien we een dip in het aantal bezoekers van de wijkpleinen. In die periode was een deel van de wijkpleinen vanwege corona tijdelijk gesloten of alleen op afspraak open. In 2022 ligt het aantal bezoekers weer op het niveau van vóór corona. In dat jaar kwamen er gemiddeld per maand 467 inwoners naar de wijkpleinen. In maart is er ieder jaar een piek in de cijfers vanwege de hulp die de wijkpleinen bieden bij het invullen van de belastingaangifte.

Figuur 39 Aantal bezoekers wijkpleinen

Bron: registratiegegevens wijkpleinen

4.3 Basisondersteuning

Basisondersteuning is vrij toegankelijke ondersteuning waar inwoners zonder toegangsbesluit van de gemeente gebruik van kunnen maken. De ondersteuning is geregeld in een meerjarige opdracht van de gemeente aan de gezamenlijke basisondersteuning Farent, MEE, GGD en Humanitas. In deze monitor staan cijfers over algemene individuele ondersteuning. Daarnaast biedt de basisondersteuning op tal van meer specifieke onderdelen individuele ondersteuning, zoals schoolmaatschappelijk werk, jongerenwerk, opvoedondersteuning, mantelzorgondersteuning, dagopvang in de huiskamers en thuisadministratie.

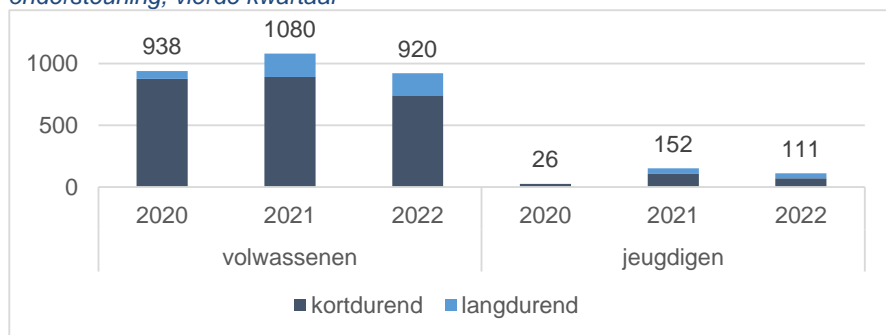
Eind 2022 maken ruim 900 volwassenen en 110 jeugdigen gebruik van algemene individuele ondersteuning

In het vierde kwartaal van 2022 maken 920 volwassenen gebruik van algemene individuele ondersteuning vanuit de basisondersteuning. Deze ondersteuning is veelal kortdurend van aard (maximaal 24 uur).

¹ In 2021 is voor het eerst gevraagd naar de bekendheid met de Koo-wijkpleinen (nieuwe benaming), in de jaren daarvoor heette het wijkpleinen.

177 volwassenen maakten gebruik van langdurende ondersteuning. Het gebruik van algemene individuele ondersteuning lag voor volwassenen in 2022 iets lager dan in 2021, maar was vergelijkbaar met 2020. Voor jongeren was dit in 2022 hoger dan in 2020, maar lager dan in 2021. In vierde kwartaal 2022 maakten 111 jongeren er gebruik van. Ook hier gaat het veelal om kortdurende ondersteuning.

Figuur 40 Aantal inwoners dat gebruik maakt van algemene individuele ondersteuning, vierde kwartaal

Bron: Cognos

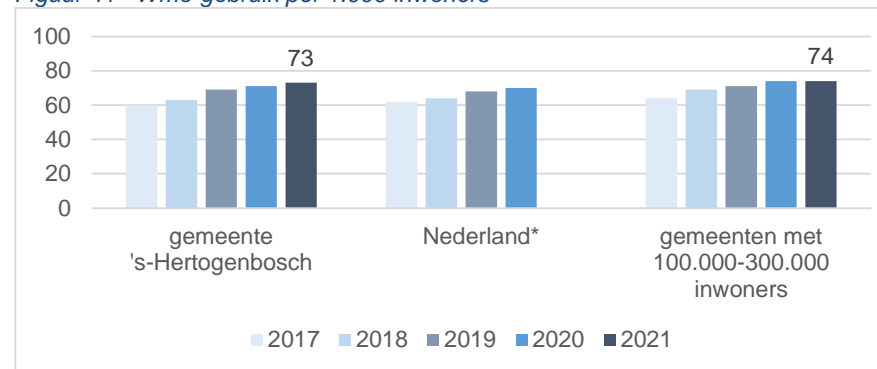
4.4 Wmo

Gebruik Wmo laatste jaren toegenomen

In 2021 maken 73 van de 1.000 inwoners gebruik van één of meer Wmo-voorzieningen¹. De afgelopen jaren zien we een stijgende trend in het Wmo-gebruik, zowel in 's-Hertogenbosch als landelijk en in de referentiegroep van gemeenten met 100.00-300.000 inwoners. In 's-Hertogenbosch ligt het Wmo-gebruik wel lager dan in de referentiegroep. In de voorlopige cijfers van eerste half jaar 2022 zien

we het aandeel Wmo-cliënten licht dalen ten opzichte van een jaar eerder.

Figuur 41 Wmo-gebruik per 1.000 inwoners

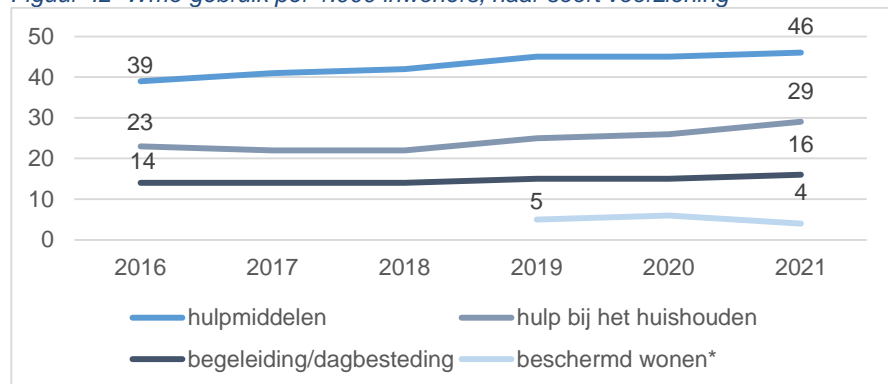
Bron: CBS en [waarschaatjegemeente.nl](https://www.waarschaatjegemeente.nl); *voor Nederland is er geen cijfer beschikbaar over 2021

Hulpmiddelen is de grootste categorie

Hulpmiddelen zijn relatief gezien de meest gebruikte Wmo-voorzieningen. Het gaat om woningaanpassingen, rolstoelen en vervoersvoorzieningen. In 2021 maakten 46 op de 1.000 inwoners hier gebruik van. We zien voor alle Wmo-voorzieningen afgelopen jaren een toename, behalve voor beschermd wonen. De daling bij beschermd wonen kan vooral worden verklaard door de verruiming van de Wlz vanaf januari 2021. Een deel van de Wmo-cliënten is hierdoor overgegaan naar de Wlz.

¹ Vanwege problemen bij de aanlevering van gegevens over de Wmo-voorzieningen bij het CBS zijn de cijfers over het tweede halfjaar van 2022 en de jaarcijfers over 2022 nog niet beschikbaar.

Figuur 42 Wmo-gebruik per 1.000 inwoners, naar soort voorziening

Bron: CBS; *bij beschermd wonen gaat het over 's-Hertogenbosch als centrumgemeente

Gebruik hoger of gelijk aan landelijk en referentiegroep

Voor hulpmiddelen is het gebruik in 's-Hertogenbosch in 2021 iets hoger dan landelijk en in de referentiegroep van gemeenten met 100.000-300.000 inwoners. Voor begeleiding/dagbesteding is dit wel hoger dan landelijk, maar gelijk aan de referentiegroep. Voor hulp bij het huishouden is dit juist hoger dan de referentiegroep en gelijk aan het cijfer van Nederland.

Zowel voor hulp bij het huishouden als hulpmiddelen zien we in de voorlopige cijfers van 1ste helft 2022 dat het aantal iets lager ligt dan een jaar eerder.

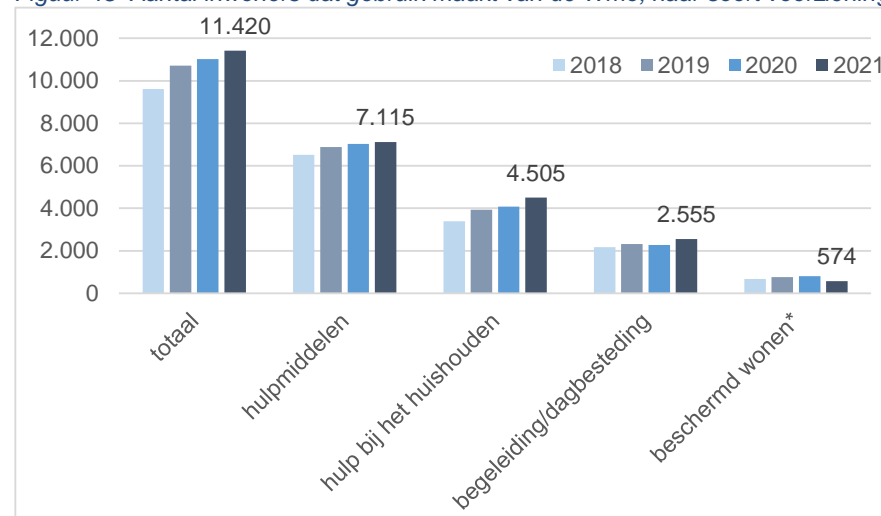
Ruim 11.000 inwoners maken gebruik van de Wmo

In 2021 maakten 11.420 inwoners gebruik van de Wmo. Dit aantal is de afgelopen jaren toegenomen. In 2018 waren dit er nog 9.620. De grootste toename zien we voor hulp bij het huishouden. Het gebruik hiervan nam tussen 2018 en 2021 toe met 33%. In 2021 maakten ruim 4.500 inwoners hier gebruik van.

Voorlopige cijfers 1ste helft 2022: lichte daling

In de voorlopige cijfers van 1ste helft 2022 zien we dat het aantal Wmo-cliënten iets lager ligt dan een jaar eerder. Dit geldt met name voor hulp bij het huishouden en hulpmiddelen. Het aantal cliënten begeleiding/dagbesteding ligt juist iets hoger in 1ste helft 2022 vergeleken met een jaar eerder.

Figuur 43 Aantal inwoners dat gebruik maakt van de Wmo, naar soort voorziening

Bron: CBS en jaarrapportages RIOZ beschermd wonen; *cijfers beschermd wonen gaan over 's-Hertogenbosch als centrumgemeente

Gemiddeld rapportcijfer Wmo-ondersteuning: 7,7

Cliënten geven in 2022 gemiddeld een 7,7 voor de ondersteuning die zij krijgen via de Wmo. 8% gaf hier een onvoldoende voor. Het gemiddelde rapportcijfer is in 2022 iets lager dan in 2020 (7,8) maar hoger dan in 2017 (7,5).

Driekwart tevreden over snelheid waarmee de hulp is geregeld

In 2022 geeft 74% van de Wmo-cliënten aan dat zij (zeer) tevreden zijn over de snelheid waarmee de hulp is geregeld. 15% was hierover

ontevreden. Het gaat over de tijd tussen het eerste contact met de gemeente en het moment dat de hulp is geregeld. Er zijn geen opvallende ontwikkelingen in de tijd.

Tevredenheid over resultaat van de hulp is toegenomen

In 2022 is 88% van de Wmo-cliënten het (helemaal) eens met de stelling 'door de hulp kan ik mijzelf beter redden'. Dit aandeel is de afgelopen jaren toegenomen. In 2017 was dit nog 82%.

4.5 Langer thuis wonen

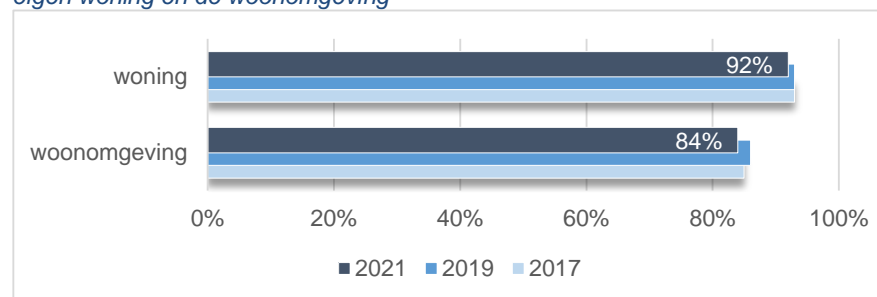
Aantal nultreden woningen is toegenomen

Het woningaanbod is mede bepalend voor de mate waarin ouderen langer thuis kunnen blijven wonen. Nultreden woningen zijn woningen die meer geschikt zijn voor ouderen, omdat de hoofdvertrekken zonder traplopen bereikbaar zijn. Het gaat om appartementen met lift, bungalows, benedenwoningen en seniorenwoningen. In 2022 zijn er in 's-Hertogenbosch zo'n 16.400 nultreden woningen. Dit aantal is de afgelopen jaren toegenomen, in 2020 waren dat er nog zo'n 15.100. Relatief gezien kwamen er met name in Vinkel (+46%) en Empel (+30%) de meeste nultreden woningen bij. In 2022 woont 40% van de 75-plus huishoudens in een nultreden woning. In 2020 was dat 39%.

Meeste 65-plussers tevreden over hun woning en woonomgeving

Een grote meerderheid (92%) van de 65-plussers geeft een rapportcijfer van een 7 of hoger voor de eigen woning. Voor de woonomgeving is dat aandeel iets kleiner (84%). Deze cijfers komen uit het onderzoek Leefbaarheid en Veiligheid van 2021. De resultaten zijn vergelijkbaar met voorgaande jaren. We zien wel verschillen per wijk. In De Groote Wielen zijn 65-plussers het minst tevreden over hun woning, in Empel en Engelen zijn ze hier het meest tevreden over. Over de woonomgeving zijn in Noord en West de 65-plussers het minst tevreden en in Engelen het meest tevreden.

Figuur 44 Aandeel 65-plussers dat een rapportcijfer 7 of hoger geeft voor de eigen woning en de woonomgeving

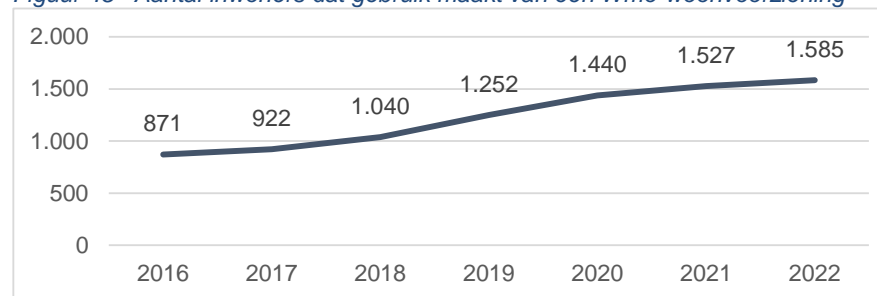
Bron: enquête Leefbaarheid en Veiligheid

Meer informatie over de woonwensen van onder andere 65-plussers komt in het najaar van 2023 beschikbaar via het rapport van het woonwensenonderzoek.

Gebruik Wmo woonvoorzieningen neemt toe

Soms kan een aanpassing van de woning ervoor zorgen dat iemand langer in de woning kan blijven wonen. In 2022 maken 1.585 inwoners gebruik van een woonvoorziening via de Wmo. Dat zijn 12 op de 1.000 inwoners van 18 jaar of ouder.

Figuur 45 Aantal inwoners dat gebruik maakt van een Wmo-woonvoorziening

Bron: registratiegegevens gemeente

Het gebruik van Wmo woonvoorzieningen neemt de laatste jaren toe, al is de toename tussen 2021 en 2022 minder groot dan de jaren daarvoor.

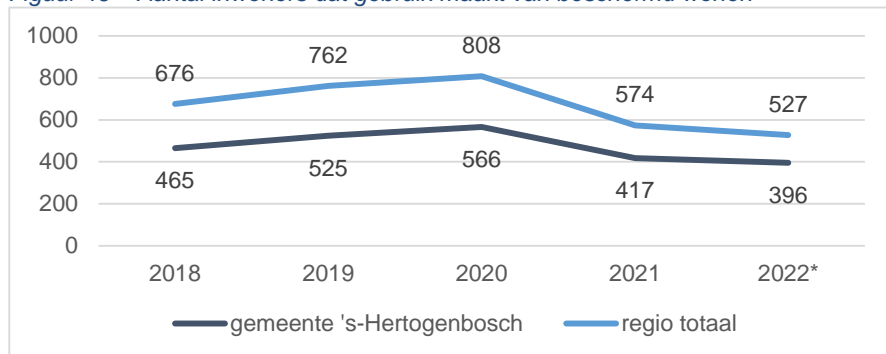
Bij een woonvoorziening gaat het bijvoorbeeld om een traplift, tillift of aanpassing van de woning. Wanneer een aanpassing van de woning niet toereikend is, kan een verhuisvergoeding worden gegeven.

4.6 Beschermd wonen

Gebruik beschermd wonen afgenomen

Beschermd wonen is een voorziening binnen de Wmo voor inwoners die (tijdelijk) niet zelfstandig kunnen wonen vanwege psychische of psychosociale problematiek. In 2022 maakten zo'n 400 inwoners uit 's-Hertogenbosch hier gebruik van. Ten opzichte van 2020 is dit aantal afgenomen. Deze afname komt vooral door de verruiming van de Wlz vanaf januari 2021. Daardoor is een deel van de cliënten beschermd wonen overgegaan van de Wmo naar de Wlz. Beschermd wonen wordt regionaal ingekocht voor de regio's Meierij en Bommelerwaard. Ook voor de regio totaal is er een afname tussen 2020 en 2022.

Figuur 46 Aantal inwoners dat gebruik maakt van beschermd wonen

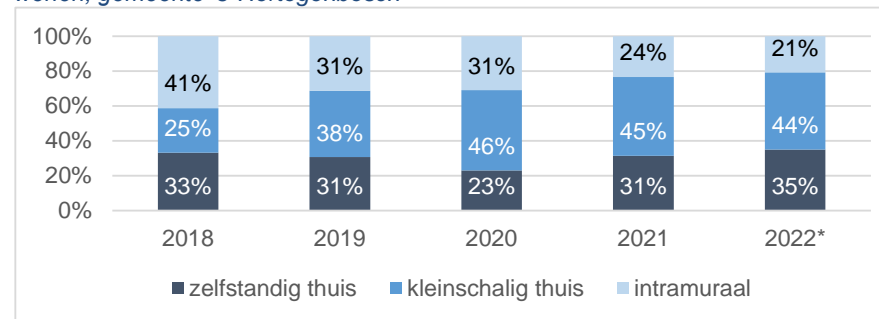

Bron: jaarrapportages RIOZ (2018 t/m 2021) en dashboard RIOZ (2022); * 2022 zijn voorlopige cijfers

Vooral gebruik intramurale voorzieningen neemt af

Er zijn verschillende vormen van beschermd wonen¹. Steeds minder cliënten maken gebruik van een intramurale voorziening. Deze ontwikkeling zien we ook in de regio. Daartegenover staat dat het aandeel cliënten met de voorziening 'zelfstandig thuis' is toegenomen. Deze inwoners krijgen ambulante hulp aan huis. Datzelfde geldt voor cliënten met de voorziening 'kleinschalig thuis'. Alleen gaat het hier om een minder intensieve vorm van begeleiding.

Figuur 47 Verdeling van cliënten over verschillende vormen van beschermd wonen, gemeente 's-Hertogenbosch

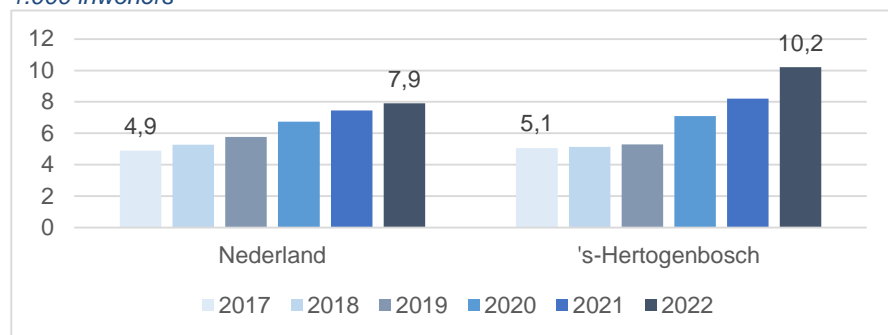
Bron: jaarrapportages RIOZ (2018 t/m 2021) en dashboard RIOZ (2022); * 2022 zijn voorlopige cijfers

In paar jaar tijd bijna verdubbeling incidenten overlast door verwarde personen

Het aantal incidenten van overlast door personen met verward gedrag is sinds de start van de coronapandemie bijna verdubbeld. Tussen 2019 en 2022 steeg het aantal incidenten van 5,3 naar 10,2 incidenten per 1.000 inwoners. Het aantal incidenten per 1.000 inwoners ligt in 's-Hertogenbosch hoger dan het landelijk gemiddelde.

¹ Vanaf 2022 zijn de productnamen veranderd; intramuraal is vergelijkbaar met 'all inclusive', zelfstandig thuis met 'BW thuis' en kleinschalig thuis met 'BW begeleid'.

Figuur 48 Aantal incidenten van overlast door personen met verward gedrag per 1.000 inwoners

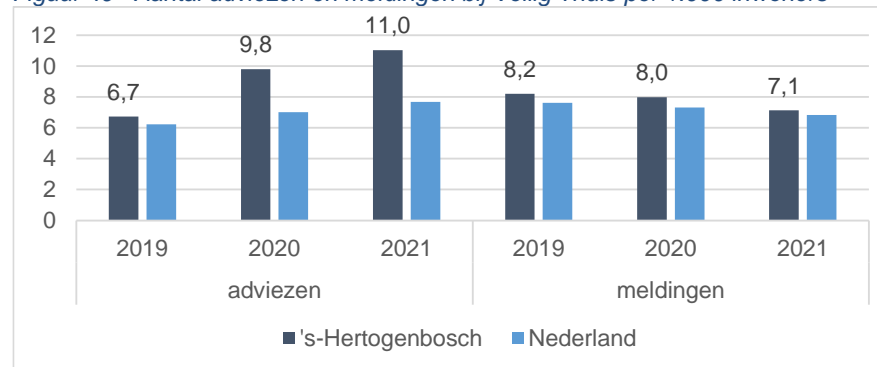
Bron: politie

4.7 Veilig Thuis

Toename aantal adviezen door Veilig Thuis

Bij vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling kunnen inwoners of professionals advies vragen bij Veilig Thuis. In 2021 heeft Veilig Thuis in 's-Hertogenbosch ruim 1.700 adviezen afgegeven. Dat zijn er meer dan in 2020 en 2019. Veilig Thuis Noordoost-Brabant investeert veel bij professionals om laagdrempelig advies aan te vragen. In 2021 werden er in 's-Hertogenbosch 11 adviezen per 1.000 inwoners gegeven door Veilig Thuis. Dat is meer dan landelijk. De stijging die we in 's-Hertogenbosch zien, is er landelijk niet. Het aantal meldingen dat Veilig Thuis kreeg nam afgelopen jaren licht af. Dat waren er in 2021 ruim 1.100.

Figuur 49 Aantal adviezen en meldingen bij Veilig Thuis per 1.000 inwoners

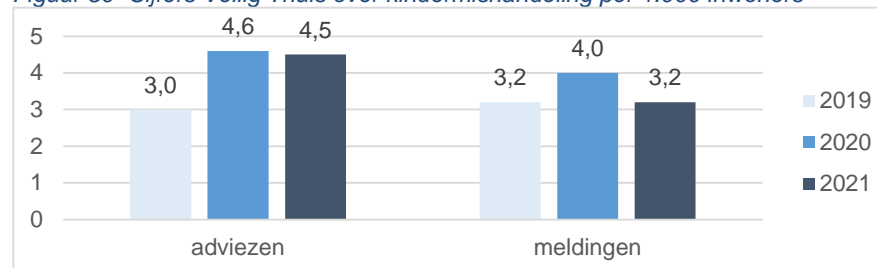

Bron: CBS

Cijfers kindermishandeling

Via de StatLine Jeugdmonitor (CBS) worden jaarcijfers beschikbaar gesteld over kindermishandeling. Deze gegevens zijn afkomstig van Veilig Thuis. In de gemeente 's-Hertogenbosch zijn door Veilig Thuis in 2021 per 1.000 inwoners 4,5 adviezen gestart in relatie tot kindermishandeling. Dat is ongeveer gelijk aan 2020 en iets hoger dan in 2019. Veilig Thuis heeft in 2021 3,2 meldingen van kindermishandeling per 1.000 inwoners ontvangen. Dat is minder dan in 2020 en gelijk aan 2019. Het aantal gestarte adviezen ligt iets hoger dan het landelijk gemiddelde (4,0), het aantal meldingen iets lager (3,5).

Figuur 50 Cijfers Veilig Thuis over kindermishandeling per 1.000 inwoners

Bron: CBS StatLine Jeugdmonitor

5. Gelijke kansen op talentontwikkeling

Zo'n 9 op de 10 peuters gaan naar een voorschoolse voorziening, via de kinderopvang of een peuterarrangement. Het gebruik van peuterarrangementen nam de laatste jaren af. In 2021 maakte 31% van de peuters hier gebruik van. Zo'n 800 kinderen uit 's-Hertogenbosch gaan naar (voortgezet) speciaal onderwijs. Dat is minder dan voorgaande jaren. Het aandeel voortijdig schoolverlaters nam in schooljaar 2021-2022 toe. Eenzelfde trend zien we landelijk. 1 op de 6 ouders ervaart (zeer) veel stress bij de opvoeding. Ongeveer eenzelfde groep vraagt bij problemen met de opvoeding hulp of advies van een professional of instantie. Het aandeel dat hulp of advies vraagt bij familie, vrienden of kennissen nam af. Dat zien we ook in de regio. In 2021 ervoer 27% van de jongeren in enige mate psychische klachten. Dit is vergelijkbaar met de regio en landelijk.

5.1 Voorschoolse voorzieningen

Meeste peuters gaan naar een voorschoolse voorziening

In 2021 gaan zo'n 9 op de 10 kinderen van 2,5 tot 4 jaar naar een voorschoolse voorziening, via de reguliere kinderopvang¹ of een peuterarrangement. Zo'n driekwart maakt gebruik van opvang op basis van de kinderopvangtoeslag.

Gebruik peuterarrangementen is afgenomen

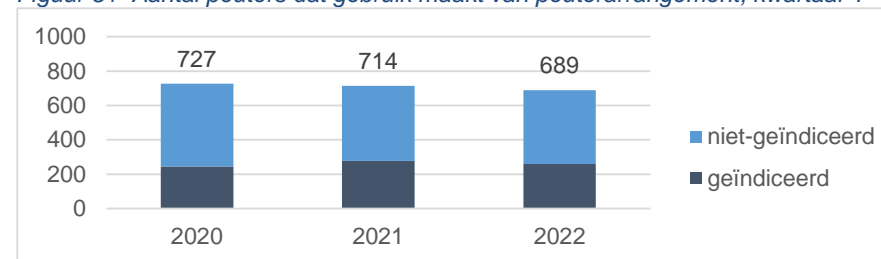
In het vierde kwartaal van 2022 maakten 689 peuters gebruik van een peuterarrangement. Het gebruik van peuterarrangementen is de afgelopen jaren gedaald, van 36% in 2019 tot 31% in 2021. Ook in het gebruik van kinderopvangtoeslag zien we afgelopen jaren een lichte

¹ Exclusief dagopvang via gastouder

*Om kinderen een goede start van hun schoolloopbaan te geven zijn er **voorschoolse voorzieningen**. Dat zijn de kinderopvang en peuterarrangementen voor kinderen vanaf 2,5 jaar. Afhankelijk van de werksituatie en het inkomen ontvangen ouders hier kinderopvangtoeslag voor. Hebben zij hier geen recht op dan geldt voor het peuterarrangement een inkomensafhankelijke bijdrage. Voor lage inkomens is het peuterarrangement meestal gratis. Daarnaast krijgen peuters met (kans op) een taalachterstand via de jeugdgezondheidszorg een VVE²-indicatie waarmee zij gratis twee extra dagdelen deelnemen aan het peuterarrangement. Er is daarbij specifieke aandacht voor taalontwikkeling.*

daling. Van alle peuterarrangementen is er in 2022 voor 38% een VVE-indicatie. Dit is weinig veranderd ten opzichte van 2021 (39%), maar iets hoger dan in 2020 (34%).

Figuur 51 Aantal peuters dat gebruik maakt van peuterarrangement, kwartaal 4

Bron: Compas en Peutermonitor

5.2 Opvoeding

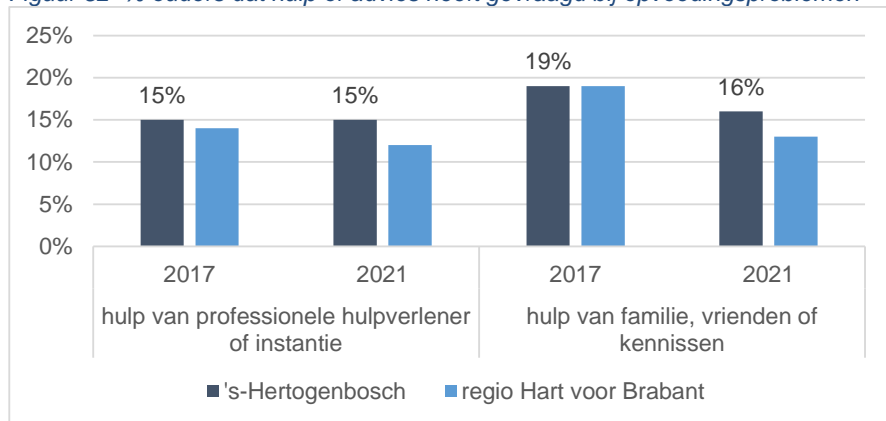
1 op de 6 ouders ervaart (zeer) veel stress bij de opvoeding

Uit de Kindmonitor van de GGD van 2021 blijkt dat 16% van de ouders van 0-11 jarigen (zeer) veel stress ervaart bij de opvoeding. Dit is vergelijkbaar met de regio Hart voor Brabant en met de meting in 2017.

² Voor- en Vroegschoolse Educatie

In 2021 vroeg 15% van de ouders bij opvoedingsproblemen hulp of advies van een professionele hulpverlener of instantie. Dit is hetzelfde als in 2017. Het aandeel ouders dat hulp of advies vroeg bij familie, vrienden of kennissen nam tussen 2017 en 2021 af van 19% naar 16%. Eenzelfde ontwikkeling zien we in de regio.

Figuur 52 % ouders dat hulp of advies heeft gevraagd bij opvoedingsproblemen

Bron: Kindmonitor GGD

Regiocijfers: verschillen tussen groepen

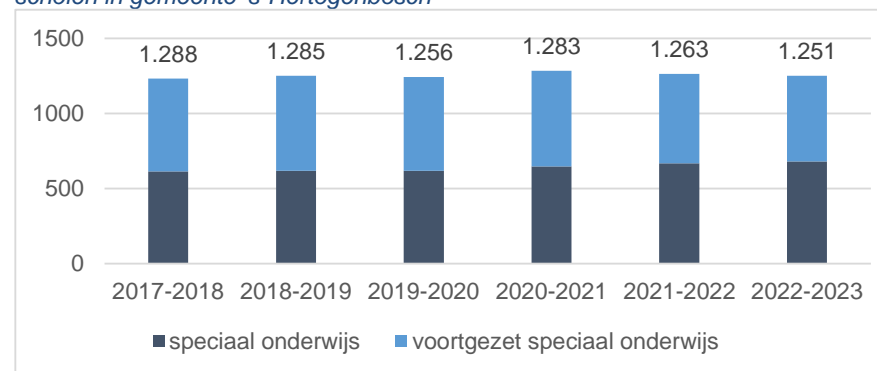
Uit regionale cijfers blijkt dat ouders met een migratieachtergrond, ouders van een eenoudergezin en ouders die moeite hebben met rondkomen in hogere mate stress ervaren bij de opvoeding. De laatste twee groepen vragen bij opvoedingsproblemen vaker dan andere ouders hulp of advies bij een hulpverlener of instantie. Dat geldt ook voor ouders van 8-11 jarigen. Zij vragen daarentegen minder vaak hulp of advies in hun sociaal netwerk vergeleken met ouders van kinderen jonger dan 8 jaar.

5.3 Onderwijs

Zo'n 1.250 leerlingen op scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs in 's-Hertogenbosch

In schooljaar 2022-2023 gingen er 1.251 leerlingen naar een school voor (voortgezet) speciaal onderwijs in 's-Hertogenbosch. Dat is iets minder dan voorgaande jaren. Het gaat zowel om leerlingen die wonen in de gemeente 's-Hertogenbosch als leerlingen uit de regio.

Figuur 53 Aantal leerlingen op scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs op scholen in gemeente 's-Hertogenbosch

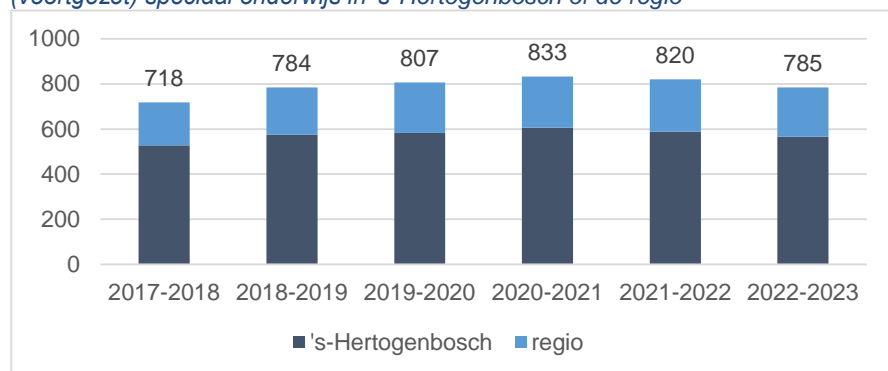

Bron: DUO

Zo'n 800 leerlingen uit 's-Hertogenbosch gaan naar (voortgezet) speciaal onderwijs

In schooljaar 2022-2023 gaan 785 leerlingen uit 's-Hertogenbosch naar een school voor (voortgezet) speciaal onderwijs. Dit aantal is de afgelopen jaren licht gedaald. Het speciaal basisonderwijs in 's-Hertogenbosch is afgebouwd. In 2022-2023 maken nog 5 leerlingen uit 's-Hertogenbosch hier gebruik van. Zij gaan naar een school in de regio.

Figuur 54 Aantal leerlingen uit 's-Hertogenbosch dat naar een school gaat voor (voortgezet) speciaal onderwijs in 's-Hertogenbosch of de regio

Bron: leerlingadministratie gemeente

Lichte afname aantal leerlingen uit 's-Hertogenbosch dat naar (voortgezet) speciaal onderwijs gaat

Het aantal leerlingen dat naar het (voortgezet) speciaal onderwijs ((v)so) gaat, is van schooljaar 2020-2021 tot 2022-2023 afgenomen met zo'n 6%. Ook het aandeel leerlingen uit 's-Hertogenbosch dat naar het (v)so gaat, is licht gedaald. In 2020-2021 was dat 6,3%, in 2022-2023 is dat 6,1%. Van de leerlingen die naar het (v)so gaan, gaan zo'n 3 op de 10 naar een school buiten 's-Hertogenbosch. Dat is de afgelopen jaren niet veranderd.

Schoolverzuim 5-12 jarigen weer op niveau van vóór corona

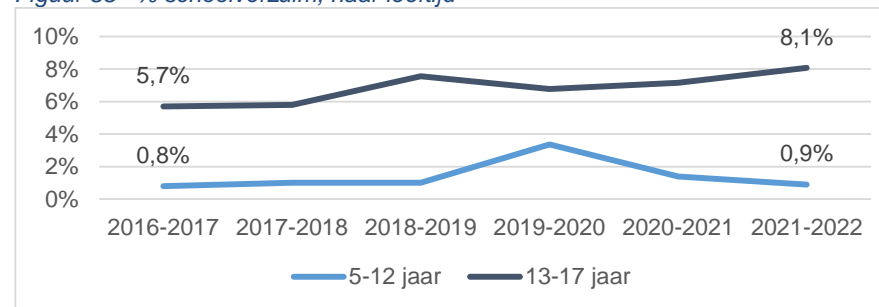
In schooljaar 2021-2022 werd voor 113 leerlingen van 5-12 jaar minstens één keer schoolverzuim gemeld. Dat is 0,9% van alle leerplichtige leerlingen. Het schoolverzuim onder leerlingen van het basisonderwijs is de afgelopen jaren redelijk constant en lag alleen tijdens de coronaperiode tijdelijk hoger.

Schoolverzuim 13-17 jarigen afgelopen jaren toegenomen

In schooljaar 2021-2022 was het percentage schoolverzuim onder 13-17 jarigen 8,1%. Het gaat om 626 leerplichtige leerlingen die in dat jaar

minimaal één keer verzuimden. Het verzuimpercentage ligt hoger dan in voorgaande schooljaren.

Figuur 55 % schoolverzuim, naar leeftijd

Bron: leerlingadministratie gemeente

Een **voortijdig schoolverlater (vsv'er)** is iemand die jonger is dan 23 jaar en die het onderwijs verlaat zonder het behalen van een startkwalificatie. Een startkwalificatie is een havo- of vwo-diploma of een diploma op mbo-2 niveau of hoger.

Aandeel voortijdig schoolverlaters is toegenomen

In schooljaar 2021-2022 waren er volgens de voorlopige cijfers 271 nieuwe voortijdig schoolverlaters, dat is 2,54% van het aantal leerlingen in het schooljaar daarvoor. Het aandeel vsv'ers is hoger dan voorgaande jaren. In schooljaar 2020-2021 ging het om 2,14% en 230 vsv'ers. Ook landelijk is er sprake van een toename. Het aantal voortijdig schoolverlaters is landelijk in 2021-2022 2,34%. Dat is het hoogste aandeel in tien jaar tijd. Van de andere grote Brabantse gemeenten heeft

alleen gemeente Breda een lager percentage voortijdig schoolverlaters dan 's-Hertogenbosch. In Tilburg, Helmond en Eindhoven is dit hoger.

Schooladviezen door basisonderwijs

*In groep 8 van de basisschool krijgen leerlingen een advies voor het middelbaar onderwijs. De leerkracht geeft een advies op basis van de leerprestaties van het kind. Later in het jaar wordt de eindtoets gemaakt. Er is sprake van **overadvies** als de uitslag van de eindtoets lager is dan het eerder gegeven schooladvies. Bij **onderadvies** is de score van de eindtoets hoger dan het advies van de school. De school kan dan in overleg met de ouders het advies eventueel naar boven bijstellen. Het schooladvies kan niet naar beneden worden bijgesteld.*

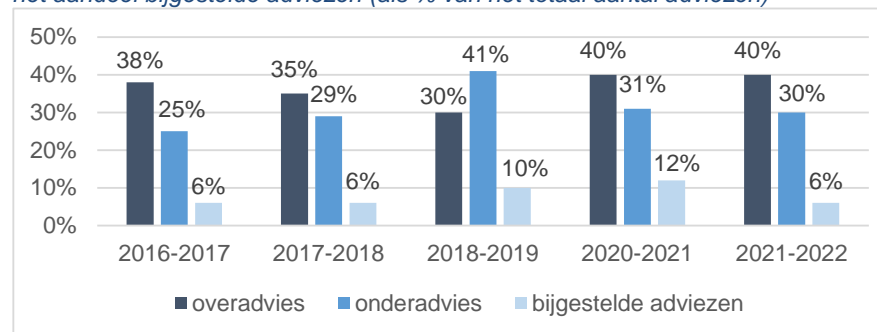
Bij 3 op de 10 leerlingen sprake van onderadvies

In schooljaar 2021-2022 was er voor 4 op de 10 schooladviezen sprake van overadvies. De uitslag van de eindtoets was lager dan het eerder afgegeven schooladvies door de leerkracht. Voor 3 op de 10 adviezen was er juist sprake van onderadvies. Dit aandeel is vanaf 2017-2018 redelijk constant, alleen in 2018-2019 lag dit hoger. Eenzelfde ontwikkeling zien we ook landelijk. In 's-Hertogenbosch ligt het aandeel onderadvies lager dan landelijk, het aandeel overadvies ligt juist iets hoger.

Relatief weinig onderadviezen worden bijgesteld

Bij een onderadvies kan de leerkracht in overleg met de ouders besluiten het schooladvies naar boven bij te stellen. In de meeste gevallen gebeurt dat niet. In 's-Hertogenbosch werden in schooljaar 2021-2022 1 op de 5 onderadviezen naar boven bijgesteld. Dat is iets minder dan landelijk en dan het schooljaar daarvoor. Toen waren het er nog 2 op de 5.

Figuur 56 Aandeel schooladviezen waarbij sprake is van over- of onderadvies en het aandeel bijgestelde adviezen (als % van het totaal aantal adviezen)

Bron: DUO; cijfers van schooljaar 2019-2020 ontbreken omdat er tijdens de coronapandemie geen eindtoets 2020 is afgenomen en daarom geen heroverwegingen en bijgestelde adviezen zijn gedaan.

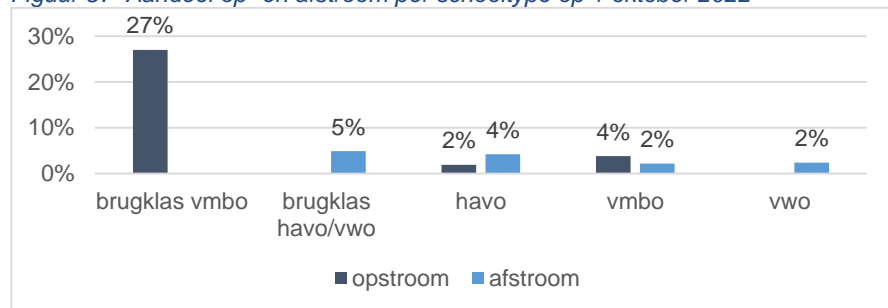
Aandeel op- en afstroom afgelopen jaren licht toegenomen

Van schooljaar 2021-2022 naar schooljaar 2022-2023 stroomde 3,3% van de leerlingen op naar een hoger schooltype. Dat zijn 282 leerlingen. De afstroom was in die periode 2,8%, oftewel 238 leerlingen. Zowel de op- en afstroom zijn de laatste jaren licht toegenomen. Zo was de opstroom in 2020 2,9% en de afstroom 2,1%. De op- en afstroom liggen in 's-Hertogenbosch lager dan landelijk.

Op- en afstroom op middelbare school

Als leerlingen gedurende hun middelbare schooltijd naar een hoger schooltype overstappen noemen we dat opstroom, als zij naar een lager schooltype overstappen heet dat afstroom. Bij gemengde klassen met meerdere schooltypen is er alleen sprake van op- of afstroom als er naar een ander schooltype wordt overgestapt. Bijvoorbeeld iemand start in de brugklas havo/vwo en gaat het jaar daarop naar de havo, dan is dit geen afstroom.

Figuur 57 Aandeel op- en afstroom per schooltype op 1 oktober 2022

Bron: DUO; leesvoorbeeld: 27% van de leerlingen die in schooljaar 2021-2022 naar brugklas vmbo gingen, gaat in schooljaar 2022-2023 naar een hoger schooltype

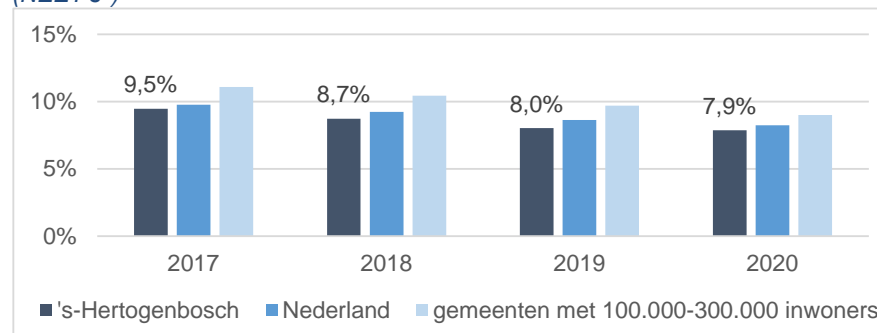
Opstroom het grootst voor brugklas vmbo

Net als voorgaande jaren was er op 1 oktober 2022 met name veel opstroom onder leerlingen die in het schooljaar 2021-2022 in een brugklas vmbo zaten. Het ging in totaal om 130 leerlingen die vanaf schooljaar 2022-2023 naar een hoger schooltype (havo of vwo) gingen. Voor de overige leerjaren van het vmbo was de opstroom in dezelfde periode 4%, dat zijn 113 leerlingen. Dat is meer dan voorgaande jaren. Daarnaast valt op dat de afstroom op de havo op 1 oktober 2022 iets hoger is dan op 1 oktober 2020 (coronaperiode), maar lager dan op 1 oktober 2019.

Zo'n 8% jongeren zonder werk of onderwijs

Volgens de voorlopige cijfers van 2020 heeft in dat jaar 7,9% van de 15-27 jarigen uit 's-Hertogenbosch geen werk en volgt geen onderwijs. Dit aandeel is vergelijkbaar met 2019, maar lager dan 2017 en 2018. Het aandeel jongeren zonder werk of onderwijs is in 's-Hertogenbosch lager dan landelijk en de groep gemeenten met 100.000-300.000 inwoners.

Figuur 58 Aandeel jongeren van 15-27 jaar dat niet werkt en geen onderwijs volgt (NEET's¹)

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

5.4 Mentale gezondheid jongeren

Meeste jongeren voldoende weerbaar

Uit de Corona Gezondheidsmonitor Jeugd van de GGD in 2021 blijkt dat de meeste jongeren uit 's-Hertogenbosch (92%) voldoende weerbaar zijn. Dit is gemeten aan de hand van een aantal stellingen die aan de jongeren zijn voorgelegd, zoals 'ik weet wat ik wel en niet wil', 'ik zeg het als iemand iets doet wat ik vervelend vind', 'ik kan heel goed nee zeggen tegen mijn vrienden'. Het aandeel jongeren dat voldoende weerbaar is, is in 's-Hertogenbosch hoger dan in de regio Hart voor Brabant (89%) en Nederland (88%).

Twee derde herstelt na een moeilijke periode meestal weer snel

Aan de jongeren is de stelling voorgelegd 'na een moeilijke periode herstel ik meestal weer snel'. 67% is het met deze stelling (helemaal) eens. 10% is het (helemaal) oneens. Dit is vergelijkbaar met de regio Hart voor Brabant en landelijk.

¹ Internationale term: Not in Employment, Education or Training

Ruim een kwart ervaart psychische klachten

In de Corona Gezondheidsmonitor Jeugd blijkt dat in 2021 27% van de jongeren in enige mate psychische klachten had. Dit is gemeten door aan de jongeren een aantal vragen te stellen over hoe vaak zij in de laatste 4 weken bepaalde gevoelens hadden, zoals zenuwachtig, neerslachtig of somber, in de put. Het aandeel jongeren met psychische klachten wijkt in 's-Hertogenbosch niet af van de regio Hart voor Brabant en landelijke cijfers.

1 op de 10 heeft weinig vertrouwen in de toekomst

Aan de jongeren is gevraagd om aan de hand van een rapportcijfer aan te geven hoeveel vertrouwen zij hebben in de toekomst. Ruim de helft (54%) heeft veel vertrouwen in de toekomst. Zij geven een cijfer 8 of hoger. 36% heeft matig tot redelijk vertrouwen, zij geven een cijfer 6 of 7. 1 op de 10 jongeren heeft weinig vertrouwen in de toekomst (cijfer 5 of lager).

Regionale cijfers: verschillen tussen groepen

Uit cijfers van de regio blijkt dat de mentale gezondheid van meisjes over het algemeen minder goed is dan die van jongens. Zij voelen zich o.a. minder weerbaar en ervaren meer psychische klachten. Ook jongeren waarbij het gezin moeite heeft met rondkomen ervaren een slechtere mentale gezondheid en hebben minder vertrouwen in de toekomst dan jongeren uit een gezin dat geen moeite heeft met rondkomen.

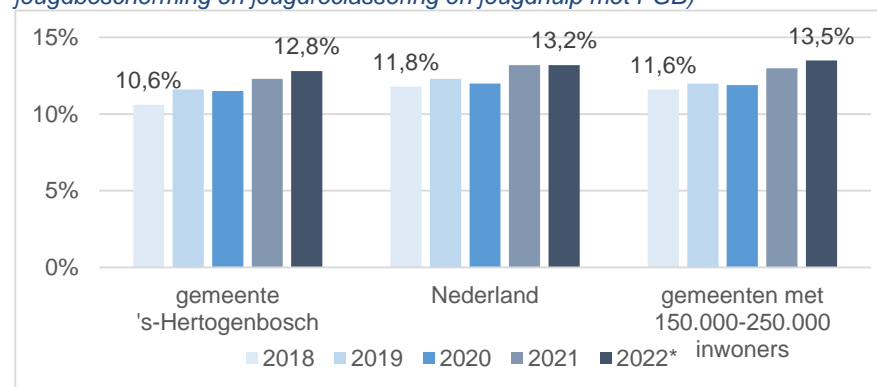
6. Jeugdhulp

In 's-Hertogenbosch maakt in 2022 zo'n 1 op de 8 jeugdigen gebruik van jeugdhulp. Dat zijn zo'n 3.700 jeugdigen. Na een lichte daling in 2020 nam het gebruik van jeugdhulp vanaf die tijd weer toe. Eenzelfde ontwikkeling zien we landelijk. In 's-Hertogenbosch is het gebruik van jeugdhulp wel lager dan landelijk en in de referentiegroep van gemeenten met 150.000-250.000 inwoners. Vooral het gebruik van jeugdhulp zonder verblijf en jeugdbescherming nam in 's-Hertogenbosch afgelopen jaren toe. Voor jeugdreclassering nam dit af.

Gebruik jeugdhulp neemt vanaf 2020 weer toe

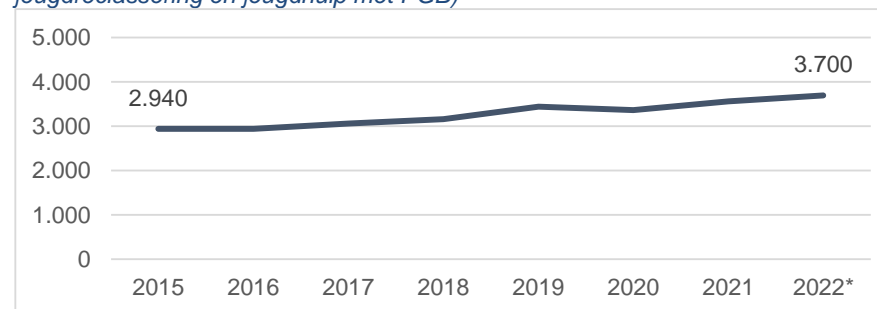
Van 2015 tot 2019 steeg het aandeel jeugdigen dat gebruik maakt van jeugdhulp¹. In 2020 lag dat even wat lager, maar in 2021 en 2022 is dit weer toegenomen. Volgens de voorlopige cijfers maakte in 2022 in 's-Hertogenbosch 12,8% van de jeugdigen gebruik van jeugdhulp. Een soortgelijke trend zien we ook landelijk en in de referentiegroep van gemeenten met 150.000-250.000 inwoners. Het aandeel jeugdhulp ligt in 's-Hertogenbosch wel lager dan landelijk en de referentiegroep.

Figuur 59 Aandeel jeugdigen van 0-17 jaar met jeugdhulp (exclusief jeugdbescherming en jeugdreclassering en jeugdhulp met PGB)

Bron: CBS; *cijfers 2022 zijn voorlopig

Figuur 60 Aantal jeugdigen met jeugdhulp (exclusief jeugdbescherming en jeugdreclassering en jeugdhulp met PGB)

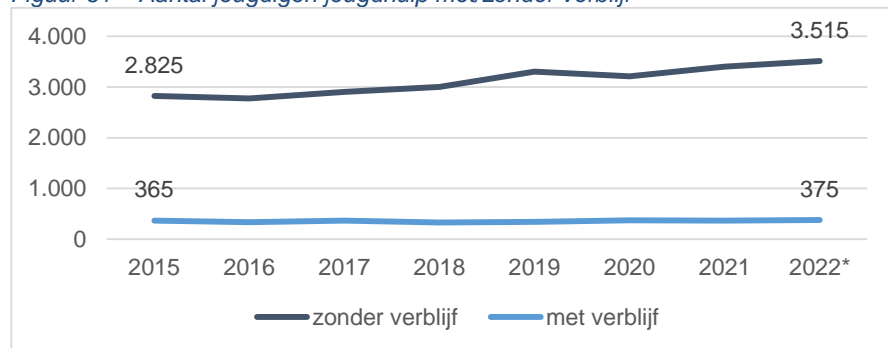
Bron: CBS; *cijfer 2022 is voorlopig

In 2022 kregen zo'n 3.700 jeugdigen jeugdhulp

Tussen 2015 en 2022 nam het aantal jeugdigen met jeugdhulp toe van ruim 2.900 tot 3.700. Zo'n 150 jeugdigen hebben in 2022 een PGB voor jeugdhulp. Dat is minder dan voorgaande jaren. In 2020 ging het om 270 jeugdigen.

¹ Jeugdhulp in natura, exclusief PGB en jeugdbescherming en jeugdreclassering

Figuur 61 Aantal jeugdigen jeugdhulp met/zonder verblijf

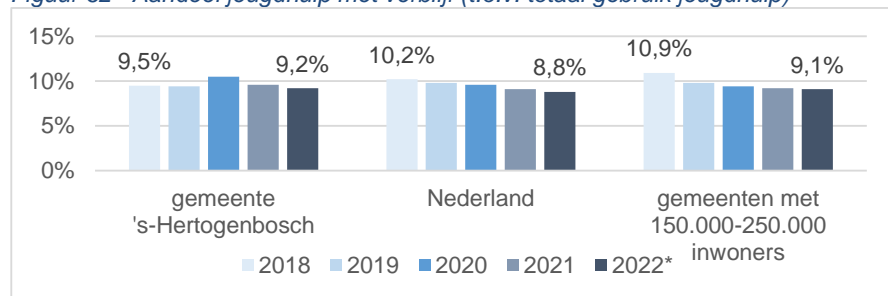

Bron: CBS; *cijfers 2022 zijn voorlopig

Grootste toename voor jeugdhulp zonder verblijf

Vanaf 2015 tot 2022 is het gebruik van jeugdhulp zonder verblijf toegenomen, met een lichte dip in 2020. Volgens de voorlopige cijfers maken in 2022 3.515 jeugdigen hier gebruik van. Dat is ongeveer een kwart meer dan in 2015. In 2022 maken zo'n 375 jeugdigen gebruik van jeugdhulp met verblijf. Ook hier nam het gebruik toe, maar een stuk minder dan bij jeugdhulp zonder verblijf. Het gaat om een toename van zo'n 3%.

Figuur 62 Aandeel jeugdhulp met verblijf (t.o.v. totaal gebruik jeugdhulp)

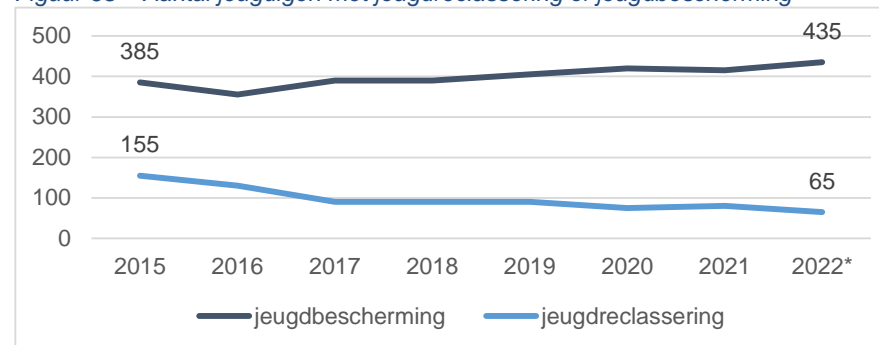

Bron: CBS; * cijfers 2022 zijn voorlopig

Aandeel jeugdhulp met verblijf afgenomen

Vanaf 2020 is het aandeel jeugdhulp met verblijf afgenomen, van 10,5% naar 9,2% in 2022. Het gaat om het aantal jeugdhulp met verblijf ten opzichte van het totale gebruik van jeugdhulp. Het aandeel met verblijf is vergelijkbaar met de referentiegroep van gemeenten met 150.000-250.000 inwoners en ligt hoger dan landelijk.

Figuur 63 Aantal jeugdigen met jeugdreclassering of jeugdbescherming

Bron: CBS; *cijfers 2022 zijn voorlopig

Minder jeugdigen met jeugdreclassering

Volgens de voorlopige cijfers kregen in 2022 zo'n 65 jongeren van 12-23 jaar uit 's-Hertogenbosch jeugdreclassering. Het gebruik van jeugdreclassering is tussen 2015 en 2022 afgenomen met zo'n 13%. Het aandeel jongeren met jeugdreclassering is in 's-Hertogenbosch met 0,4% iets hoger dan landelijk (0,3%) en gelijk aan de referentiegroep van gemeenten van 150.000-250.000 inwoners.

Meer jeugdigen met jeugdbescherming

Vanaf 2016 tot 2022 nam het gebruik van jeugdbescherming toe met 23%. In 2022 kregen zo'n 435 jeugdigen van 0 t/m 17 jaar jeugdbescherming. Het aandeel jeugdigen met jeugdbescherming ligt in 's-Hertogenbosch met 1,5% iets hoger dan landelijk en in de referentiegroep (beide 1,2%).

Meeste ouders vinden dat de jeugdhulp aansluit bij de hulpvraag

In het meest recente cliëntervaringsonderzoek jeugdhulp van 2021 geeft 80% van de ouders aan dat de hulp die hun kind krijgt aansluit bij de hulpvraag. Dat is vergelijkbaar met 2019 en 2017. 8% vindt dat de hulp onvoldoende aansluit. 8 op de 10 ouders vinden de kwaliteit van de hulp goed. Ook dat is niet veranderd ten opzichte van voorgaande jaren.

Ouders beoordelen snelheid waarmee hulp is opgestart met 6,2

De snelheid waarmee de hulp is opgestart wordt door ouders in 2021 beoordeeld met een gemiddeld rapportcijfer 6,2. Ongeveer een derde gaf een onvoldoende hiervoor. Dit is niet veranderd ten opzichte van 2019.

7. Armoede en schulden

Volgens de voorlopige cijfers nam het aandeel huishoudens met een laag inkomen in 2021 toe tot 6,8%. In dat jaar had zo'n 7% van de huishoudens schulden. Dat is iets minder dan landelijk. Uit het digipanel van voorjaar 2023 blijkt dat 1 op de 5 huishoudens enige of grote moeite heeft met rondkomen. Dit aandeel is toegenomen. 14% voelt zich door hun financiële situatie enigszins of ernstig beperkt om mee te kunnen doen in de maatschappij. De bekendheid van EHBG nam toe en in 2022 kwamen er meer inwoners met een hulpvraag bij EHBG dan de jaren daarvoor. Het aantal klanten schulddienstverlening is afgelopen jaren weinig veranderd. Wel nam het aantal aanvragen bij Stichting Leergeld, en Jeugdfonds Sport & Cultuur toe.

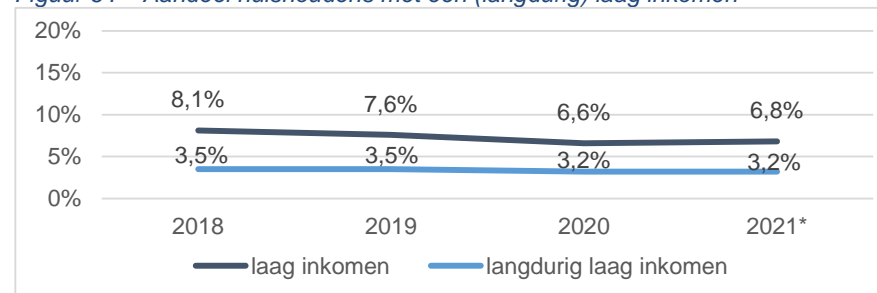
7.1 Laag inkomen

Aandeel huishoudens met laag inkomen toegenomen

In tegenstelling tot de afgelopen jaren is het aandeel huishoudens dat leeft van een laag inkomen¹ in 2021 toegenomen. Volgens de voorlopige cijfers gaat het in 2021 om 6,8%. In 2020 was dit 6,6% en in 2019 ging het om 7,6%. Het aandeel huishoudens met een laag inkomen is in 's-Hertogenbosch in 2021 gelijk aan het landelijke cijfer.

¹ De lage-inkomensgrens is geschikt voor vergelijkingen in de tijd, omdat deze een vast koopkrachtbedrag in de tijd weerspiegelt en alleen wordt geïndexeerd voor prijsontwikkeling.

Figuur 64 Aandeel huishoudens met een (langdurig) laag inkomen

Bron: CBS, Integraal Inkomens- en Vermogensonderzoek; *voorlopige cijfers

3,2% heeft langdurig laag inkomen

Volgens de voorlopige cijfers van 2021 heeft 3,2% van de huishoudens in 's-Hertogenbosch een langdurig laag inkomen. Zij leven minstens vier jaar van een inkomen onder de lage-inkomensgrens. Dit aandeel is gelijk aan dat van 2020, maar lager dan in 2019 en 2018 (3,5%). Het aandeel huishoudens met een langdurig laag inkomen ligt in 's-Hertogenbosch rond het landelijk gemiddelde van 3,1%.

9.100 huishoudens met inkomen tot 120% van sociaal minimum

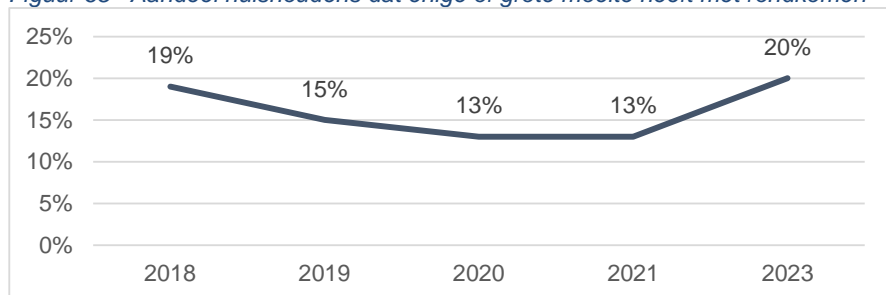
Om een beeld te krijgen van het aantal huishoudens dat behoort tot de primaire doelgroep van beleid, is de beleidsmatige grens voor armoede een meer geschikte indicator. Deze wordt ingegeven door de economische situatie en niet alleen gecorrigeerd voor prijsontwikkeling (zoals bij de lage-inkomensgrens). Voor de gemeente 's-Hertogenbosch ligt de beleidsmatige grens voor veel inkomensondersteunende regelingen op 120 procent van het sociaal minimum. Volgens de voorlopige cijfers van 2021 hebben in 's-Hertogenbosch zo'n 9.100 huishoudens een inkomen tot 120% van het sociaal minimum, waarvan ongeveer 6.400 eenpersoonshuishoudens, 1.200 paren zonder

kinderen, 500 paren met kinderen en 1.000 eenoudergezinnen. Het gaat om bijna 2.500 minderjarige kinderen.

In 2023 hebben meer huishoudens moeite met rondkomen

In het digipanel schulden van voorjaar 2023 geven de meeste respondenten aan dat hun huishouden geen moeite heeft met rondkomen (80%). Volgens 17% heeft hun huishouden hier enige moeite mee en 3% heeft grote moeite met rondkomen. Zij hebben vooral moeite met rondkomen vanwege duurder levensonderhoud en stijging van de energiekosten. Ten opzichte van 2021 is het aandeel huishoudens dat moeilijk kan rondkomen toegenomen.

Figuur 65 Aandeel huishoudens dat enige of grote moeite heeft met rondkomen

Bron: digipanel schulden 2018, 2020, 2021 en 2023; Omnibusonderzoek 2019

14% voelt zich enigszins of ernstig beperkt door financiële situatie

Zo'n twee derde van de respondenten van het digipanel geeft aan dat hun financiële situatie hen niet beperkt om mee te kunnen doen in de maatschappij. 19% wordt nauwelijks beperkt. 14% voelt zich enigszins of ernstig beperkt door hun financiële situatie. Zij kunnen bijvoorbeeld boodschappen niet betalen of hebben geen geld om te kunnen sporten.

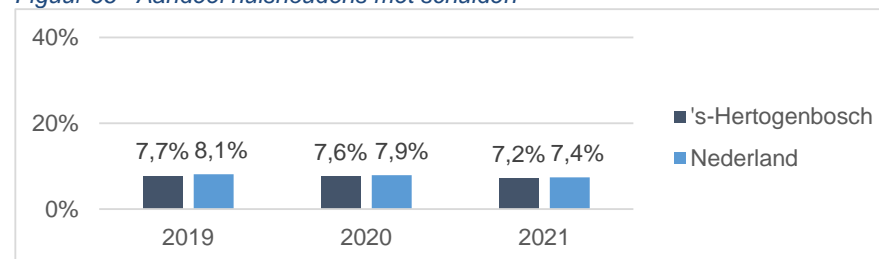
¹ Het gaat enkel om geregistreerde problematische schulden en bijvoorbeeld niet om een hypotheekschuld, betalingsachterstanden voor huur, gas, water en licht, vorderingen die via incassobureaus lopen en gemeentelijke belastingsschulden.

7.2 Schulden

In 2021 had ruim 7% van de huishoudens schulden

Het CBS publiceert twee keer per jaar cijfers over het aandeel huishoudens met geregistreerde problematische schulden¹. In de periode 2019 t/m 2021 nam het aandeel huishoudens met schulden af. Dat blijkt uit de meest recente cijfers van het CBS. In 2021 gaat het om 7,2% van de huishoudens. In 2020 was dit 7,6% en in 2019 ging het om 7,7%. Het aandeel huishoudens met schulden ligt iets lager dan landelijk. Ook landelijk zien we een afname. Er zijn nog geen cijfers beschikbaar over 2022.

Figuur 66 Aandeel huishoudens met schulden

Bron: CBS, schuldenproblematiek in beeld

Meeste schulden in de wijken Noord, West en Graafsepoort

In de wijken Noord (10,6%), West (9,7%) en Graafsepoort (9,1%) wonen relatief de meeste huishoudens met schulden. In de andere wijken ligt dit aandeel lager dan gemiddeld in 's-Hertogenbosch.

Relatief veel eenoudergezinnen onder huishoudens met schulden

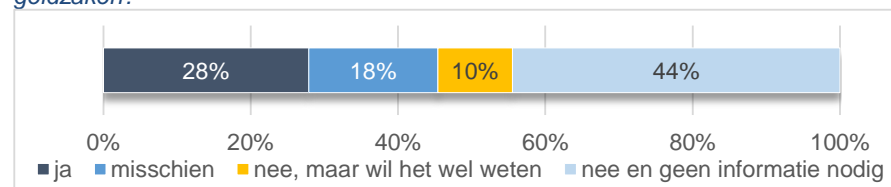
De groep huishoudens met schulden bestaat voor 16% uit eenoudergezinnen. Onder de huishoudens zonder schulden in 's-Hertogenbosch ligt dit een stuk lager (7%).

7.3 Hulp bij geldzaken

Meer inwoners willen weten waar zij terecht kunnen voor informatie en advies over geldzaken

In 2021 geeft 45% van alle inwoners aan dat zij (misschien) weten waar zij in de gemeente terecht kunnen voor informatie, vragen en advies over geldzaken. 10% weet dat niet, maar wil dat wel weten. Dit aandeel is toegenomen ten opzichte van 2020 (7%).

Figuur 67 Weet u waar u terecht kunt voor informatie, vragen en advies over geldzaken?

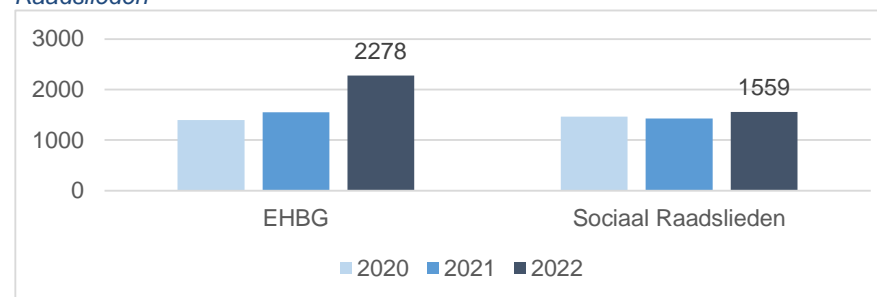
Bron: Omnibusenquête 2021

Bekendheid Eerste Hulp Bij Geldzaken toegenomen

In 2023 geeft 34% van de respondenten van het digipanel aan dat zij wel eens hebben gehoord van Eerste Hulp Bij Geldzaken (EHBG). De bekendheid is afgelopen jaren toegenomen, in 2019 was 19% er bekend mee. EHBG is in 2019 gestart om de toegang tot financiële dienstverlening voor inwoners met (dreigende) financiële problemen makkelijker en laagdrempeliger te maken. Inwoners kunnen hier zonder afspraak terecht, worden waar mogelijk direct geholpen of eventueel doorverwezen naar schulddienstverlening. EHBG is ook bereikbaar via telefoon of e-mail.

¹ De cijfers over Eerste Hulp bij Geldzaken zijn niet vergelijkbaar met eerder gepresenteerde cijfers, omdat toen de cijfers inclusief klanten van Sociaal Raadslieden werden gepresenteerd.

Figuur 68 Aantal klanten Eerste Hulp Bij Geldzaken (EHBG)¹ en Sociaal Raadslieden

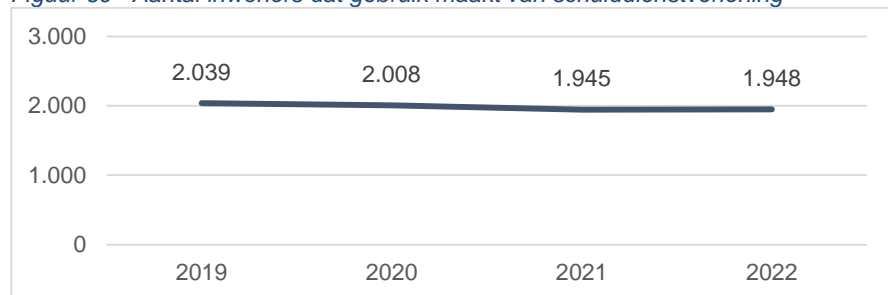

Bron: registratiegegevens gemeente

In 2022 kwamen meer inwoners bij EHBG dan voorgaande jaren

In 2022 kwamen zo'n 2.300 inwoners met een hulpvraag over geldzaken bij EHBG. We zien dit aantal afgelopen jaren stijgen. In ongeveer 90% van de gevallen worden inwoners direct geholpen met hun hulpvraag. In de overige gevallen worden zij doorverwezen, bijvoorbeeld naar schulddienstverlening. Veel klanten van EHBG hebben meerdere contacten. Het aantal klantcontacten lag in 2022 op zo'n 5.100. Daarnaast zijn er Sociaal Raadslieden. Hier kunnen inwoners terecht met vragen over bijvoorbeeld uitkeringen, toeslagen of belastingzaken. Het aantal inwoners dat hiervan gebruik heeft gemaakt ligt met 1.559 in 2022 iets hoger dan de jaren daarvoor.

Figuur 69 Aantal inwoners dat gebruik maakt van schulddienstverlening

Bron: registratiegegevens gemeente

Aantal inwoners met schulddienstverlening is weinig veranderd

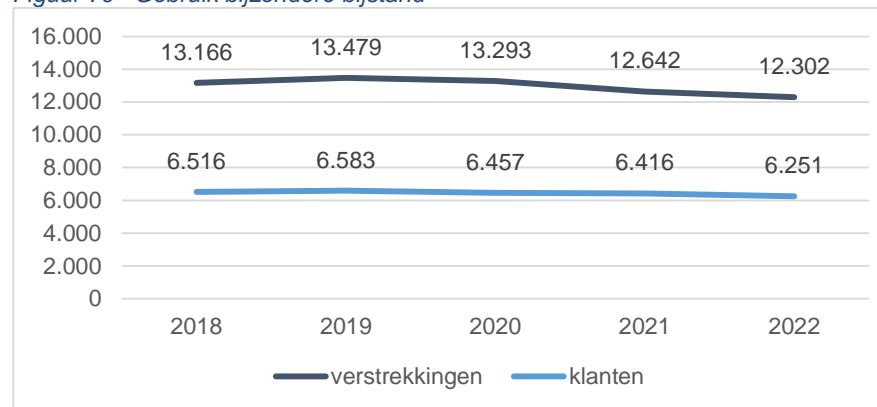
Het aantal inwoners dat gebruik maakt van schulddienstverlening is de afgelopen jaren vrij constant. In 2022 waren dat er 1.948. In 2022 waren er 533 intakes voor schulddienstverlening. Als wordt gekeken naar de instroom in 2022, dan valt op dat er met name vanaf augustus een forse stijging is van het aantal intakes.

Gebruik bijzondere bijstand is gedaald

In 2022 is er 12.300¹ keer bijzondere bijstand verstrekt aan zo'n 6.300 inwoners. Het aantal inwoners met bijzondere bijstand nam tussen 2018 en 2019 licht toe, sindsdien is er sprake van een dalende trend. Bijzondere bijstand is er voor bijzondere en noodzakelijke kosten voor huishoudens met een laag inkomen. Ook biedt het financiële ondersteuning aan huishoudens met een langdurig laag inkomen. Het kan zijn dat een eigen bijdrage wordt gevraagd. De hoogte daarvan is afhankelijk van het inkomen en spaargeld.

¹ Tijdelijke verstrekkingen, zoals de energietoeslag, zijn in dit cijfer niet meegeteld.

Figuur 70 Gebruik bijzondere bijstand

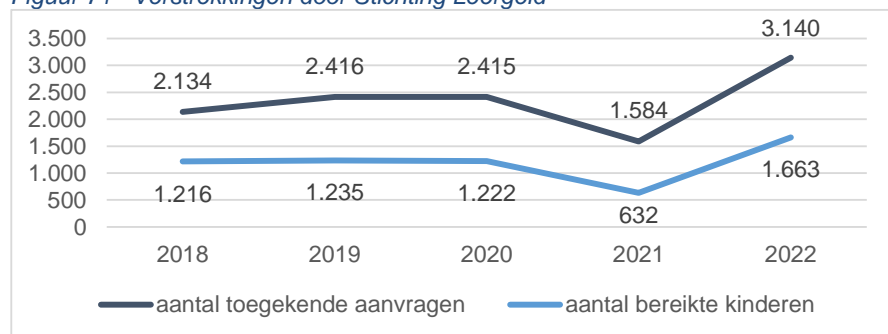
Bron: registratiegegevens gemeente

Aantal verstrekkingen door Stichting Leergeld sterk toegenomen

De gemeente heeft een aantal regelingen voor kinderen die leven in armoede. Zoals vergoedingen voor binnen- en buitenschoolse activiteiten via Stichting Leergeld. In 2022 heeft Leergeld 3.140 verstrekkingen toegekend aan 1.663 kinderen. Dit zijn er meer dan in de afgelopen jaren. Verlies aan koopkracht wordt gezien als de belangrijkste reden van deze stijging. Stichting Leergeld richt zich op gezinnen met kinderen van 4 tot 18 jaar. Om voor hulp van Stichting Leergeld in aanmerking te komen geldt dat het huishoudinkomen maximaal 120% van het sociaal minimum mag zijn.

Omdat er in coronatijd minder activiteiten zijn geweest, zien we dat er in die tijd minder verstrekkingen zijn gedaan. Wel zijn er toen vanwege thuisonderwijs laptops/tablets verstrekt via Stichting Leergeld.

Figuur 71 Verstrekkingen door Stichting Leergeld

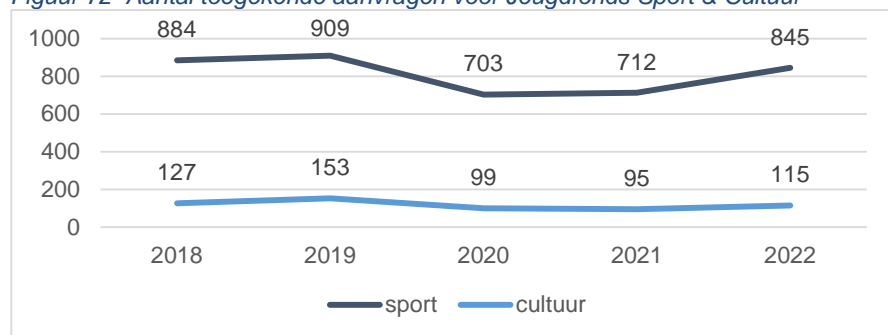

Bron: Stichting Leergeld * In 2022 heeft iedereen die een verstrekking heeft gekregen ook een kledingbon ontvangen. Bij het berekenen van de toegekende aanvragen 2022 zijn deze kledingbonnen niet meegeteld.

In 2022 meer aanvragen Jeugdfonds Sport & Cultuur

Het Jeugdfonds Sport & Cultuur ondersteunt kinderen van 4 tot 18 jaar die om financiële redenen niet kunnen sporten of deelnemen aan culturele activiteiten. Voor sport ging het in 2022 om bijna 850 toegekende aanvragen, voor cultuur waren dat er 115. Het aantal toegekende aanvragen ligt in 2022 hoger dan in 2020 en 2021, maar lager dan vóór de coronapandemie. Tijdens de pandemie waren er vanwege de corona maatregelen minder activiteiten en daardoor ook minder aanvragen.

Figuur 72 Aantal toegekende aanvragen voor Jeugdfonds Sport & Cultuur

Bron: Stichting Jeugdfonds Sport & Cultuur

8. Werk en inkomen

Het aantal werkzoekenden zonder dienstverband en WW-uitkeringen nam vanaf medio 2021 af, nadat dit tijdens de coronaperiode tijdelijk was toegenomen. Ook het aantal bijstandsuitkeringen nam afgelopen jaren af, behalve onder jongeren tot 27 jaar. Binnen de Participatiewet is het aantal loonkostensubsidies de laatste jaren verder gestegen. Datzelfde geldt voor beschut werk.

8.1 Werk

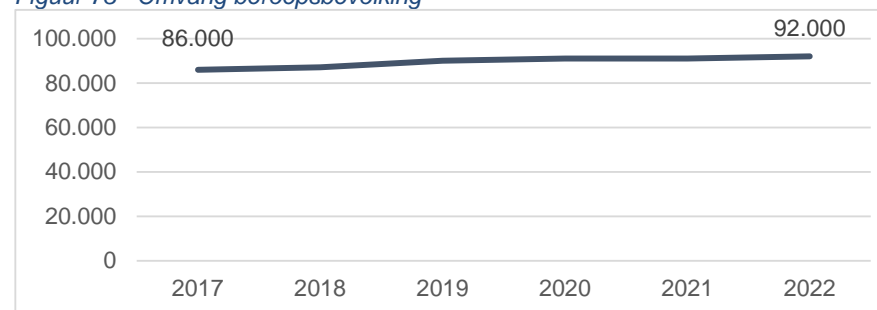
Bijna driekwart van de inwoners heeft een startkwalificatie

Het behalen van een startkwalificatie vergroot iemands kansen op de arbeidsmarkt. In 2021 had 74% van alle 15 tot 75 jarigen in 's-Hertogenbosch een startkwalificatie. Zij hebben een diploma van de havo, vwo, mbo niveau 2 of hoger. Het aandeel inwoners met een startkwalificatie nam de afgelopen jaren toe, in 2017 was dit 71%. Ook is dit in 2021 iets hoger dan het landelijke cijfer (73%).

Beroepsbevolking: 92.000 personen

De beroepsbevolking in 's-Hertogenbosch bestaat in 2022 uit zo'n 92.000 personen. Dit is de feitelijke beroepsbevolking, dus personen die betaald werk hebben óf geen betaald werk hebben maar hiervoor wel direct beschikbaar zijn.

Figuur 73 Omvang beroepsbevolking¹

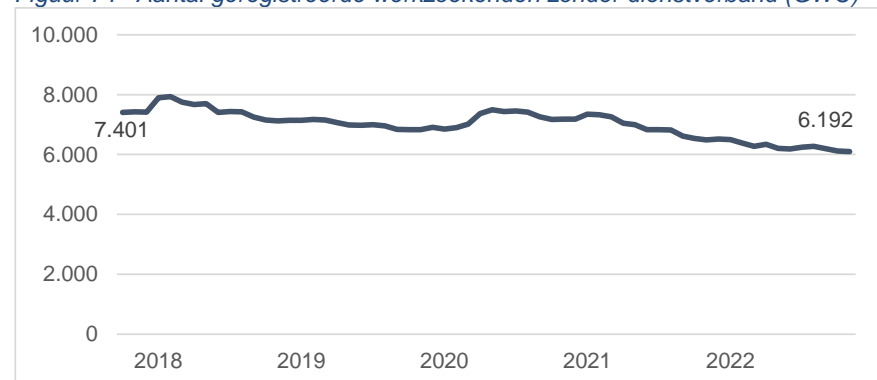

Bron: CBS

Daling aantal ingeschreven werkzoekenden zonder dienstverband

Eind november 2022 zijn er in 's-Hertogenbosch 6.192 werkzoekenden zonder dienstverband (GWU) ingeschreven bij het UWV WERKbedrijf. Tijdens de coronaperiode in 2020 en 2021 lag dit aantal tijdelijk hoger, maar vanaf medio 2021 is er sprake van een dalende trend.

Figuur 74 Aantal geregistreerde werkzoekenden zonder dienstverband (GWU)

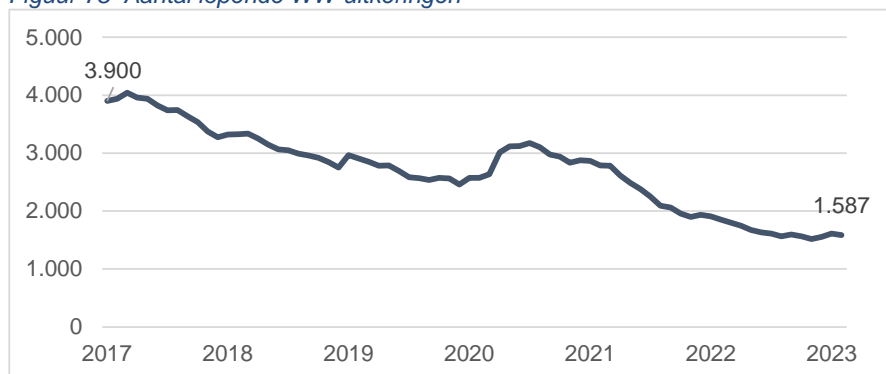
Bron: UWV WERKbedrijf

¹ Cijfers zijn niet vergelijkbaar met de vorige monitor, omdat de definitie is veranderd

Aantal WW-uitkeringen neemt af

In februari 2023 zijn er in 's-Hertogenbosch 1.587 lopende WW-uitkeringen. Dit betekent dat het aantal mensen met een WW-uitkering, na een korte piek tijdens de coronaperiode, vanaf medio 2021 tot eind 2022 behoorlijk is afgenomen. Begin 2023 lijkt deze afname te stabiliseren.

Figuur 75 Aantal lopende WW-uitkeringen

Bron: UWV WERKbedrijf

8.2 Participatiewet

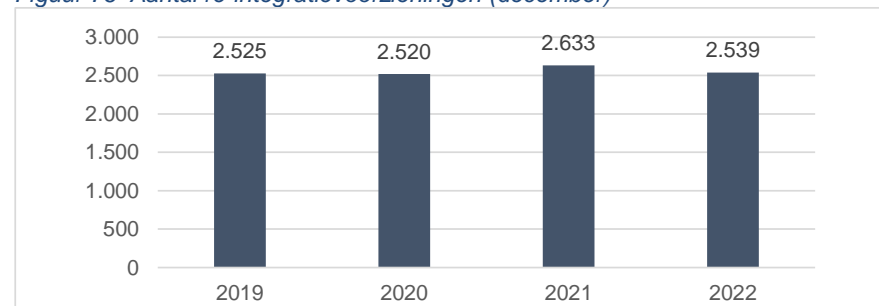
De **Participatiewet** vervangt vanaf 2015 de Wet werk en bijstand (Wwb), de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) en deels de Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten (Wajong). Binnen de Participatiewet kan de gemeente verschillende voorzieningen inzetten om inwoners te helpen bij het vinden van werk of een andere vorm van participatie.

In 2022 ruim 2.500 re-integratievoorzieningen

Eind 2022 waren er 2.539 lopende re-integratievoorzieningen. De afgelopen jaren was dit aantal redelijk constant, alleen in 2021 lag dit

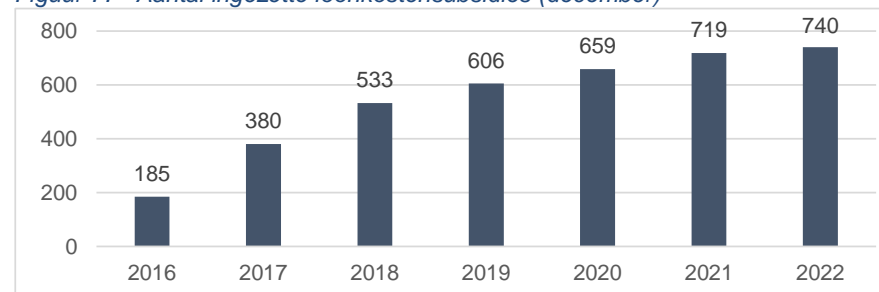
iets hoger. Re-integratievoorzieningen zijn gericht op het opdoen van kennis en werkervaring om de kansen op een betaalde baan te vergroten. Zoals een omscholingscursus of een proefplaatsing met behoud van uitkering. Eén persoon kan gelijktijdig gebruik maken van meerdere voorzieningen.

Figuur 76 Aantal re-integratievoorzieningen (december)

Bron: registratiegegevens gemeente

Figuur 77 Aantal ingezette loonkostensubsidies (december)

Bron: registratiegegevens gemeente

Aantal loonkostensubsidies neemt verder toe

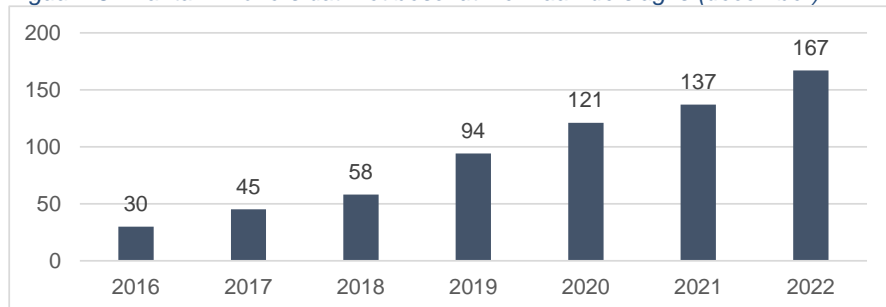
Eind 2022 waren 740 inwoners aan het werk met ondersteuning van loonkostensubsidie. Dit aantal nam de laatste jaren toe. We zien de groei wel afnemen. Loonkostensubsidie wordt ingezet voor werknemers die niet volledig productief kunnen zijn, maar wel kunnen werken bij een

reguliere werkgever. De gemeente betaalt de loonkostensubsidie aan de werkgever.

Toename beschut werk

Ook het aantal inwoners dat aan de slag is op basis van beschut werk neemt toe. Eind 2022 ging het om 167 mensen. Dat zijn er ruim een vijfde meer dan een jaar eerder. Beschut werk is bedoeld voor inwoners die door een beperking niet bij een reguliere werkgever kunnen werken, ook niet met een loonkostensubsidie. Bij beschut werk is sprake van begeleiding en aanpassingen op de werkplek.

Figuur 78 Aantal inwoners dat met beschut werk aan de slag is (december)

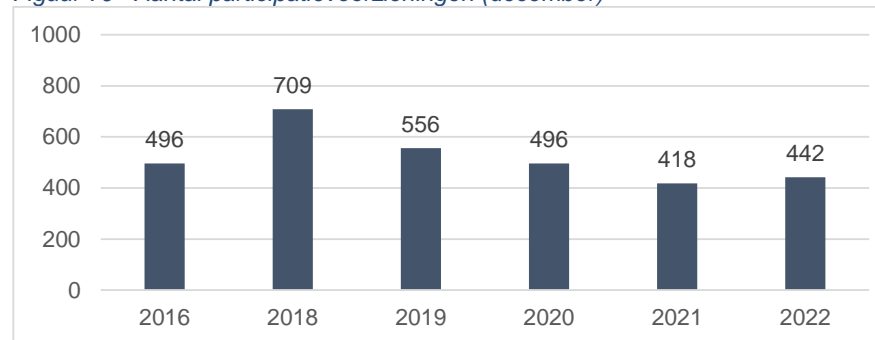

Bron: registratiegegevens gemeente

Gebruik participatievoorzieningen afgelopen jaren vrij stabiel

Voor sommige inwoners is arbeidsdeelname geen realistisch doel. Voor hen staat maatschappelijke participatie voorop, bijvoorbeeld in de vorm van vrijwilligerswerk. Het aantal inwoners dat gebruik maakt van een participatievoorziening van de gemeente is de afgelopen jaren vrij stabiel. In 2022 waren dat er 442. De afname tussen 2018 en 2020 komt vooral doordat er scherper is toegezien op juiste registratie van vrijwilligerswerk. Zo zijn mensen waarbij het vrijwilligerswerk niet of nauwelijks nog liep niet meer geregistreerd.

Figuur 79 Aantal participatievoorzieningen (december)

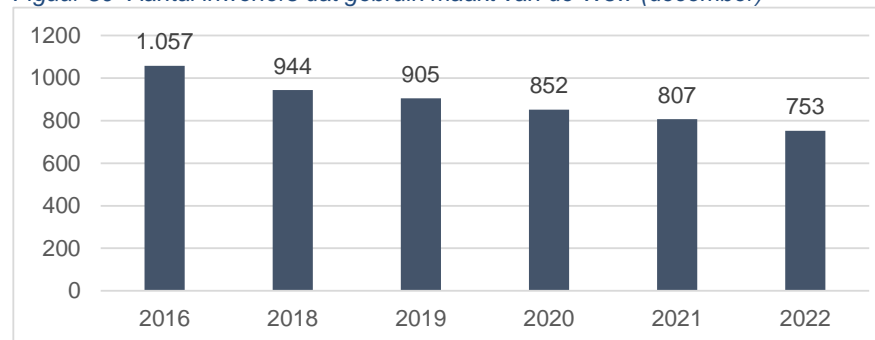

Bron: registratiegegevens gemeente

Wsw verder afgebouwd

Eind 2022 maken 753 inwoners gebruik van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw). Deze is er voor begeleid werken voor mensen met een lichamelijke, verstandelijke of psychische beperking. Vanaf 2015 is de Wsw vervangen door de Participatiewet en wordt deze langzaam afgebouwd. Er kan niemand meer instromen. Mensen die in 2015 vielen onder de Wsw behouden wel hun rechten en plichten.

Figuur 80 Aantal inwoners dat gebruik maakt van de Wsw (december)

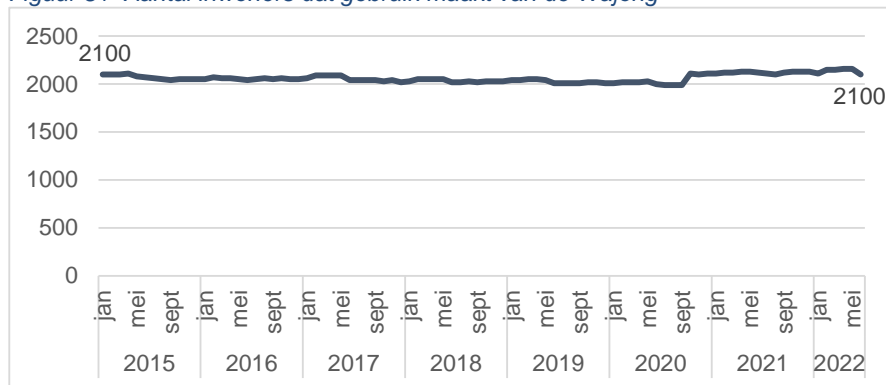

Bron: registratiegegevens gemeente

Zo'n 2.100 inwoners maken gebruik van Wajong

De Wajong is een uitkering voor mensen die vanaf jonge leeftijd niet kunnen werken vanwege een ziekte of handicap. In juni 2022 maken hier volgens de voorlopige cijfers van het CBS zo'n 2.100 inwoners gebruik van. Dat is gelijk aan het aantal van begin 2015, het moment waarop de Wajong deels vervangen werd door de Participatiewet. Vanaf dan kunnen alleen nog inwoners die volledig en duurzaam geen arbeidsvermogen hebben instromen in de Wajong. Sinds 1 januari 2021 zijn de regels voor de Wajong veranderd.¹

Figuur 81 Aantal inwoners dat gebruik maakt van de Wajong

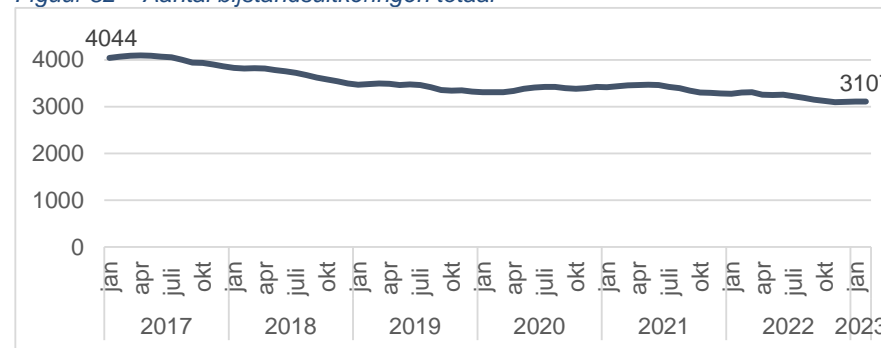
Bron: CBS; cijfers vanaf april 2020 zijn voorlopig

Aantal bijstandsuitkeringen laatste jaren gedaald

Vanaf 2017 zien we een daling in het aantal bijstandsuitkeringen. In februari 2023 ging het om 3.107 uitkeringen, een afname van 23% ten opzichte van begin 2017.

¹ Met de verandering krijgen Wajongers die (meer) gaan werken een hoger inkomen. Ook kunnen zij hun uitkering houden als zij een opleiding doen. Verder raken Wajongers minder snel hun uitkering kwijt als zij bijvoorbeeld aan het werk

Figuur 82 Aantal bijstandsuitkeringen totaal

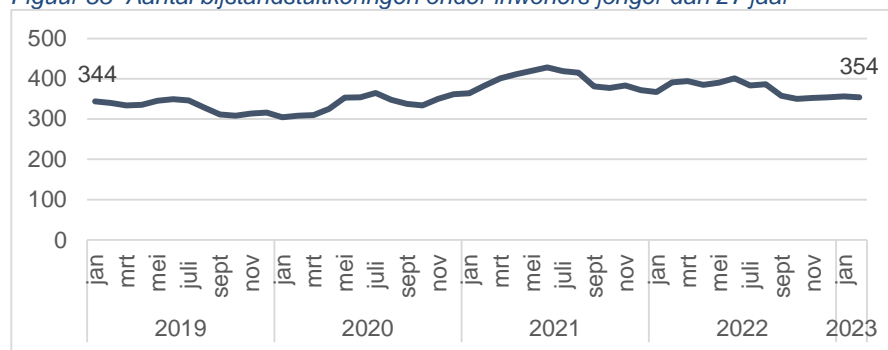
Bron: registratiegegevens gemeente

Onder jongeren geen afname bijstandsuitkeringen

Onder jongeren tot 27 jaar zien we geen afname van het gebruik van de bijstand. Met name tijdens de coronaperiode nam het aantal bijstandsuitkeringen onder deze groep toe. Hoewel het daarna weer iets is afgenomen, ligt het aantal bijstandsuitkeringen begin 2023 met 354 nog iets boven het aantal van vóór corona.

gaan of als hun baan stopt. Ze kunnen altijd terugvallen op de Wajong als de gezondheid weer verslechtert.

Figuur 83 Aantal bijstandsuitkeringen onder inwoners jonger dan 27 jaar

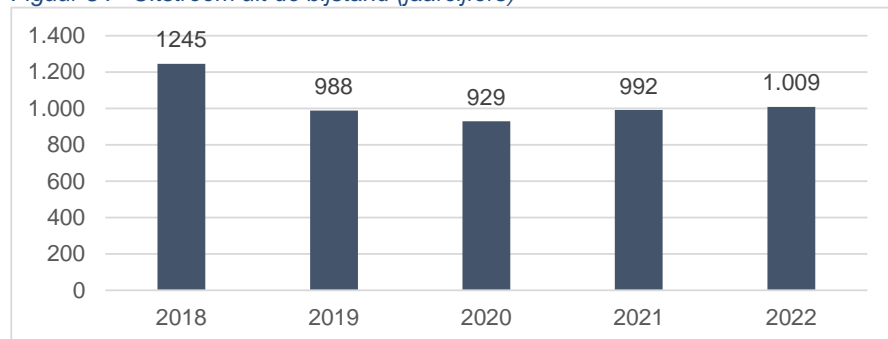

Bron: registratiegegevens gemeente

Uitstroom uit bijstand nam laatste jaren toe

De gemeente vindt het belangrijk dat zoveel mogelijk mensen, indien mogelijk, uitstromen uit de bijstand en zelfstandig in hun inkomen kunnen voorzien. In 2022 stroomden er 1.009 mensen uit de bijstand. Vanaf 2020 neemt de jaarlijkse uitstroom uit de bijstand toe, waar deze in de jaren daarvoor nog afnam.

Figuur 84 Uitstroom uit de bijstand (jaarcijfers)

Bron: registratiegegevens gemeente

9. Meer informatie

Meer informatie en achterliggende onderzoeken zijn te vinden op:

- www.brabantscan.nl voor cijfers van de verschillende monitors van de GGD
- [Cliëntervaringsonderzoek Wmo 2022](#), gemeente 's-Hertogenbosch
- [Monitor Koo 2022](#), gemeente 's-Hertogenbosch
- [Zorgmonitor januari 2023](#), gemeente 's-Hertogenbosch
- [Cliëntervaringsonderzoek Jeugdhulp 2021](#), gemeente 's-Hertogenbosch
- [Monitor armoede en schulden 2023](#), gemeente 's-Hertogenbosch
- [Wijk- en buurtmonitor 2022](#), gemeente 's-Hertogenbosch
- Andere rapporten van de afdeling Onderzoek & Statistiek zie: <https://www.s-hertogenbosch.nl/o&s>